

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1932.

Andra kammaren.

Nr 29.

Måndagen den 4 april.

Kl. 8. e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr andre vice talmannen.

§ 1.

Herr statsrådet *Hamrin* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 249, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 och 3 §§ förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

Denna proposition blev på begäran genast enhälligt hänvisad till bevillningsutskottet.

§ 2.

Herr *Svenssons* i Betingetorp *m. fl.* på kammarens bord liggande motion nr 510, som nu föredrogs, remitterades till jordbruksutskottet.

§ 3.

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets memorial nr 13 och utlåtande nr 14 samt andra lagutskottets utlåtande nr 25.

§ 4.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Spångberg m. fl.*:

nr 511, om avslag å Kungl. Maj:ts proposition, nr 183, angående förslag till kungörelse angående tillämpning för riket i dess helhet av vissa bestämmelser i ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 (nr 22) m. m.; och

nr 512, om avslag å Kungl. Maj:ts proposition, nr 184, med förslag till förordning angående utsträckt tillämpning av vissa bestämmelser i § 13 av ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 (nr 22) m. m.; samt

herr *Johansson* i Edsbyn, nr 513, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 187, med förslag till ecklesiastik boställsordning m. m.

Nämnda motioner bordlades.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

Konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 7 riksdagsordningen samt till lag om ändrad lydelse av 12 och 25—28 §§ lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen; och

Andra kammarens protokoll 1932. Nr 29.

nr 16, i anledning av väckta motioner om Sveriges anslutning till den av Nationernas förbunds församling under dess nionde ordinarie möte förordade generalakten i dess helhet; samt

bankoutskottets utlåtande, nr 22, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående stöd åt Skandinaviska kreditaktiebolaget m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 8.5 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Tisdagen den 5 april.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Föredrogos var för sig och hänvisades till behandling av lagutskott de på kammarens bord liggande motionerna nr 511 och 512 av herr *Spångberg m. fl.* samt nr 513 av herr *Johansson* i Edsbyn.

§ 2.

Konstitutionsutskottets härpå föredragna utlåtanden nr 15 och 16 bordlades åter.

§ 3.

Ang. stöd åt Skandinaviska kreditaktiebolaget m. m. Till avgörande företogs bankoutskottets utlåtande, nr 22, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående stöd åt Skandinaviska kreditaktiebolaget m. m. dels ock i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten, den 31 mars 1932 dagtecknad proposition nr 248, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att

dels, på i huvudsak de av chefen för finansdepartementet i ovanberörda statsrådsprotokoll angivna villkor, å statens vägnar teckna och erlægga likvid för förlagsbevis i Skandinaviska kreditaktiebolaget till belopp av 100 miljoner kronor ävensom lämna samma bolag lån intill sammanlagt belopp av 115 miljoner kronor,

dels ock ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett belopp av 30 miljoner kronor att i enlighet med vad av departementschefen föreslagits användas för lämnande av stöd åt svenska kreditinrättningar, som på grund av rådande krisläge kunde befinnas vara i behov därav.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft två i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

nr 346 i första kammaren av herr *Björnsson m. fl.* vari föreslagits, att riksdagen måtte besluta, att, vid upprättandet av avtal med Skandinaviska kreditaktiebolaget om stödaktionen, staten betingade sig, att riksgäldskontoret skulle äga utse direktörer i banken vid sidan av de av bolagsstämman eller styrelsen utsedda direktörerna med befogenhet att kunna förhindra åtgärder, vilka icke överensstämde med det allmännas intresse eller kunde äventyra bankens soliditet; och

Ang. stöd åt Skandinaviska kreditaktiebolaget m. m.
(Forts.)

nr 509, i andra kammaren av herr *Magnusson* i Skövde, som föreslagit, att riksdagen såsom villkor för bifall till det av Kungl. Maj:t i förevarande proposition föreslagna stödet åt Skandinaviska kreditaktiebolaget måtte föreskriva, att, intill dess av staten försträckta belopp till statsverket återbetalats, eller det efter senare prövning och beslut av Konung och riksdag annorlunda prövades skäligt, någon utdelning å aktier i Skandinaviska kreditaktiebolaget icke finge äga rum.

Utskottet hemställde att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition, i vad densamma nu vore föremål för prövning, och med avslag å de i ämnet väckta motionerna I: 346 och II: 509 måtte bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att å statens vägnar teckna och erlagga likvid för förlagsbevis i Skandinaviska kreditaktiebolaget till belopp av 100 miljoner kronor ävensom lämna samma bolag lån intill sammanlagt belopp av 115 miljoner kronor, allt på i huvudsak följande villkor:

»1. Förlagsbevisen å tillhopa 100 miljoner kronor skola löpa med 5.5 procent ränta. Förlagslånet skall hava samma rätt som bankens 5.5 procent förlagslån av år 1925. Förlagsbevisen, som i den mån så finnes lämpligt må av riksgäldskontoret försäljas, skola vara till fullo inlösta senast den 15 juni 1940. Skandinaviska kreditaktiebolaget är berättigat att, i den mån lånet alltjämt befinner sig i riksgäldskontorets ägo, när som helst inlösa större eller mindre del därav. Därest avbetalning verkställs å 1925 års förlagslån, skall samtidigt minst samma belopp i riksgäldskontoret tillhöriga förlagsbevis av det nya lånet inlösas.

2. Å omförmälda lån å intill 115 miljoner kronor skall ränta utgå efter en räntefot, som med en procent överstiger riksbankens officiella diskonto för växlar på högst tre månader, dock lägst efter 5.5 procent. För lånet pantförskrivs vissa i riksbanken nu belånade eller andra likvärdiga förbindelser å motsvarande belopp med tillhörande säkerheter.

Lånet är amorteringsfritt under åren 1932 och 1933. Varje följande år amorteras en tiondel av ursprungliga beloppet, med rätt för Skandinaviska kreditaktiebolaget att när som helst inbetala hela lånet eller göra större avbetalningar än som sålunda stipulerats.

3. Under punkterna 1) och 2) angivna belopp utbetalas under villkor, att ett antal svenska affärsbanker på depositions- eller kapitalräkning hos Skandinaviska kreditaktiebolaget insätta ett belopp av tillhopa 40 miljoner kronor, bundet på ett år, varvid förutsättningen är, att minst halva beloppet kommer att kvarstå ytterligare ett år.

4. Så länge riksgäldskontoret innehar någon del av det under punkten 1) omnämnda förlagslånet eller det under punkten 2) omförmälda lånet ej är till fullo guldset, äger Skandinaviska kreditaktiebolaget icke till sina aktieägare utdela mer än högst 5.5 procent eller, med avrundning uppåt, 8 kronor per aktie. För år 1931 må ej någon utdelning lämnas.»

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

av herrar *C. E. Svensson, Ström, Möller, Bäcklund, Lovén* och *Wigfors*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av dels

Ang. stöd åt
Skandinaviska
kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)

Kungl. Maj:ts förevarande proposition, i vad densamma nu vore föremål för prövning, dels ock de i ämnet väckta motionerna I: 346 och II: 509, måtte bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att å statens vägnar teckna och erlagga likvid för förlagsbevis i Skandinaviska kreditaktiebolaget till belopp av 100 miljoner kronor ävensom lämna samma bolag lån intill sammanlagt belopp av 115 miljoner kronor, allt på i huvudsak följande villkor:

»1. Förlagsbevisen å tillhoppa 100 miljoner kronor skola löpa med 5.5 procent ränta. Förlagslånet skall hava samma rätt som bankens 5.5 procent förlagslån av år 1925. Förlagsbevisen, som i den mån så finnes lämpligt må av riksgäldskontoret försäljas, skola vara till fullo inlösta senast den 15 juni 1940. Skandinaviska kreditaktiebolaget är berättigat att, i den mån lånet alltjämt befinner sig i riksgäldskontorets ägo, när som helst inlösa större eller mindre del därav. Därest avbetalning verkställs å 1925 års förlagslån, skall samtidigt minst samma belopp i riksgäldskontoret tillhöriga förlagsbevis av det nya lånet inlösas.

2. Å omförmälda lån å intill 115 miljoner kronor skall ränta utgå efter en räntefot, som med en procent överstiger riksbankens officiella diskonto för växlar på högst tre månader, dock lägst efter 5.5 procent. För lånet pantförskrivs vissa i riksbanken nu belånade eller andra likvärdiga förbindelser å motsvarande belopp med tillhörande säkerheter.

Lånet är amorteringsfritt under åren 1932 och 1933. Varje följande år amorteras en tiondel av ursprungliga beloppet, med rätt för Skandinaviska kreditaktiebolaget att när som helst inbetala hela lånet eller göra större avbetalningar än som sålunda stipulerats.

3. Under punkterna 1) och 2) angivna belopp utbetalas under villkor, att ett antal svenska affärsbanker på depositions- eller kapitalräkning hos Skandinaviska kreditaktiebolaget insätta ett belopp av tillhoppa 40 miljoner kronor, bundet på ett år, varvid förutsättningen är, att minst halva beloppet kommer att kvarstå ytterligare ett år.

4. Så länge riksgäldskontoret innehar någon del av det under punkt 1) omnämnda förlagslånet eller det under punkt 2) omförmälda lånet ej är till fullo guldset, äger riksgäldskontoret utse en jourhavande direktör i Skandinaviska kreditaktiebolaget. Denne skall hava att kontinuerligt följa och kontrollera bolagets verksamhet samt till riksgäldskontoret avgiva rapporter över bolagets ställning. Han skall ägna särskild uppmärksamhet åt boksluts uppgörande och därvid tillse, att erforderliga avskrivningar äga rum.

5. Så länge riksgäldskontoret innehar någon del av det under punkten 1) omnämnda förlagslånet eller det under punkten 2) omförmälda lånet ej är till fullo guldset, äger Skandinaviska kreditaktiebolaget icke till sina aktieägare verkställa utdelning med mindre den i punkt 4) omnämnda jourhavande direktören tillstyrkt utdelningen. För år 1931 må ej någon utdelning lämnas.»;

samt

av herrar *Stendahl*, *Johan Johansson* i Friggeråker och *Ryberg*, vilka ansett, att den föreslagna försträckningen å 100 miljoner kronor borde lämnas i sådan form, att staten för densamma erhöle bättre rätt till betalning ur bolagets tillgångar än innehavarna av bolagets förlagsbevis av år 1925.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Wigforss: Herr talman! Jag har begärt ordet för att motivera den reservation, som till detta betänkande har avgivits av de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet. Det kanske kan förefalla en och annan tämligen överflödigt med en debatt i dag i denna fråga, då det finnes en klar majoritet i utskottet för en viss bestämd linje. Men jag tror, att det ändå kan

vara skäl att taga upp en diskussion för att låta de olika meningarna klart komma fram. Och jag vill börja med att erinra om, att vi tydligen i dag befinna oss i ett något annat läge, än då saken debatterades i remissdebatten. Då kom, som det tyckes åtminstone, oppositionen mot regeringspropositionen väsentligen från högerledaren i andra kammaren, om jag undantager kommunisternas ledare. Och en av högerens mest betrodda män i denna kammare gjorde mycket allvarliga villkor för att gå med på denna stödaktion. Det kan icke förnekas, att mina meningsfränder och jag kände oss i en något ny situation, då vi, vidhållande vår allmänna uppfattning, förklarade, att vi i princip vore villiga att stödja och därför uppskötte den närmare diskussionen till utskottets förhandlingar, under det att man från den större delen av regeringens borgerliga underlag kom fram med mycket stora betänkligheter.

Vi hade nog klart för oss, att situationen skulle bli en annan, då saken kom till avgörande i kammaren. Och som kammaren kan se, hava våra förmodanden visat sig vara riktiga. Ty i detta utskottsutlåtande hava vi helt enkelt den gamla upplinjeringsfronten av den politiska fronten: å ena sidan de så kallade borgerliga partierna, som utan meningsskiljaktighet — ty det finnes icke något annat yrkande från något borgerligt håll — sluta upp kring regeringens proposition, under det att betänkligheterna och de särskilda villkoren hava framförts från socialdemokraterna.

Det är rimligt, att vi socialdemokrater finna det ganska naturligt, om staten griper in för att hålla ett stort kreditinstitut under armarna, därför att vi alltid hava förklarat, att när enskilda företag växt upp till den omfattning, som det här gäller, och i grund och botten behärska alldeles livsviktiga delar av näringslivet, så äro dessa så kallade privata företag icke längre privata: de äro allmänna företag till gagn. Den enda skillnaden är, att dels den eventuella vinsten går till enskilda — fastän förlusterna kunna reserveras för staten — och dels statsmakterna låtit det åt dessa kreditinstitut anförtrodda kapitalet dirigeras av enskilda.

Men det sätt, på vilket denna stödaktion satts i gång och vidare utvecklats sig, gör, att man nästan tror, att den gamle skämtaren Bernhard Shaw hade rätt, när han en gång sade, att icke samhället skulle kunna existera, om icke dess medborgare till 90 procent vore socialister. Ty den självklarhet, med vilken man från denna banks lednings sida har anmält, att samhället torde böra inskrida, vittnar om att man där icke längre betraktar de enskilda kreditinstituterna såsom företag, som stå sin egen risk och taga sitt eget ansvar. Kammarens ledamöter böra läsa den ganska ordagranna omskrivningen av bankens skrivelse till Kungl. Maj:t, där den icke anhåller, att i denna utomordentliga situation statsmakterna skola taga i övervägande, om icke det skulle vara möjligt att göra något, utan helt enkelt säger, att institutet har råkat i svårigheter och den enda rimliga utvägen tyckes vara, att staten ofördröjligen träder in med en stödaktion. Jag får säga, att ett mera kraftigt understrykande av att man från detta kreditinstituts sida betraktar sig själv som ett det allmännas organ för insamlande av allmänhetens medel och fördelande av dessa medel till landets näringsliv, något starkare understrykande av bankens egen karaktär av att vara ett allmänt företag kan man icke begära. Och det sätt, på vilket regeringen sedan ingripit, och det sätt, på vilket saken behandlats i utskottet, vittnar likaledes om att man från alla sidor är på det klara med att detta är en allmän angelägenhet. Men så fort man kommer fram till frågan, om det är en allmän angelägenhet, om alltså samhället har de allra största intressen att bevaka i ett sådant företag, så fort man då ställer frågan: »Skall skötseln utan någon reservation även i fortsättningen ligga i händerna på de privata förvaltarna?» då svarar man från det borgerliga hållet: »Naturligtvis; det finnes ingen annan möjlighet än att med fullt förtroende lägga hela detta

*Ang. stöd åt
Skandinaviska
kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)*

Ang. stöd åt
Skandinaviska
kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)

kreditinstitut även i fortsättningen i enskilda händer. Samhället i form av staten skall visserligen taga riskerna, men däremot skall det icke hava något inflytande.»

Vi socialdemokrater hava icke kunnat vara med om detta betraktelsesätt, och när vi därför också funnit oss föranlättna att yrka bifall till denna stödaktion, hava vi ansett nödvändigt att förbinda detta bifall med ett krav på en viss, mycket blygsam kontroll över den fortsatta ledningen av detta företag. Jag skall erinra om, att när socialdemokraterna äro villiga att gå med på denna stödaktion, så är det därför, att vi fullt och helt och utan varje baktanke underskriva det, som yttrades av finansministern i remissdebatten, nämligen att det icke kunde hava fallit honom in att föreslå en sådan stödaktion, om det varit i syfte att rädda bankens aktieägare från förluster, utan det enda skälet, det enda mycket starka och tillräckliga skälet för statens inskridande måste vara, att här gäller det stora delar av den svenska arbetande befolkningens arbetstillfällen. Jag vill så kraftigt som möjligt understryka, att det är den stora synpunkt, som måste läggas på denna stödaktion, att den är till för att vidmakthålla de arbetstillfällen, som även nu under krisen finnas, och för att man icke skall se dem ytterligare beskurna. Det är alltså ett steg direkt i de arbetandes intresse.

Men jag kan icke neka till att som saken vidare har behandlats, så har man från det håll, som vi kalla för det borgerliga, icke velat helt och fullt taga hänsyn bara till detta. Man har icke velat göra villkoren för aktieägarna så pass skarpa, som hade varit skäligt, om denna utgångspunkt bibehållits hela vägen igenom i tankarna. Man säger visserligen även i utskottets utlåtande, alltså hos majoriteten, att man förutsätter, att icke någon utdelning till aktieägarna äger rum, såvida icke det finnes verkliga vinstmedel och såvida icke erforderliga avskrivningar hava blivit gjorda. Men man fogar därtill ett uttalande, som också finnes i den kungl. propositionen, om att denna utdelning skall maximeras till 5.5 procent. Och man har sagt bestämt nej till både herr Magnussons i Skövde motion och till socialdemokraternas förslag att skaffa sig större garantier för att icke någon utdelning äger rum, så länge bankens tillgångar icke med säkerhet svara mot bankens förbindelser. Man får komma ihåg, att det kan råda delade meningar om läget. Men man vågar väl ändå säga så mycket, att utsikterna för vårt svenska näringsliv under de närmaste åren äro mycket osäkra och att alltså utsikterna för de stora bankinstituten också måste vara osäkra. Vi veta, att utsikterna för hela världen äro ytterst osäkra. Man anser det till och med nödvändigt, att det lån på 115 miljoner, som staten ger åt banken och varom här är tal, icke skall behöva amorteras under de första två åren. Det måste vittna om, att man anser behovet av en konsolidering hos banken vara i högsta grad trängande. Men samtidigt med att man uttalar detta och vill befria banken från amorteringsskyldighet under en viss tid, samtidigt vägrar man att göra varje inskränkning utom i fråga om utdelningens höjd. Det förefaller mig icke kunna förklaras på annat sätt än att man trots förklaringarna, att man tänker på näringslivet, icke vill släppa hänsynen till aktieägarna.

Det finns ett enda skäl, som anförts, men, såvitt jag förstår, pekar det i rakt motsatt riktning. Man säger, att om banken icke får göra utdelningar, förlorar den allmänhetens förtroende. Jag har hört det argumentet, så länge jag läst och hört talas om bankaffärer. Jag har till och med hört det formuleras så, att om icke en svensk bank får ge 10 procent i utdelning, förlorar den allmänhetens förtroende. Det är klart, att allmänheten är naturligtvis rätt obehövad i dessa ting. Men nog skulle det vara möjligt för den upplysande förmåga, som står regeringen och de politiska partierna till buds, att göra klart för insättarna, hur det är. Det är nämligen insättarna det gäller: man är rädd för att de draga

tillbaka sina pengar. Det förefaller icke överskrida de svenska partiernas och statsmakternas förmåga att klargöra, att läget blir icke säkrare, ju mer banken utdelar, utan det är tvärtom för insättarna bättre, ju mindre banken får lov att utdela. Alltså, såvitt jag förstår, då man kräver inskränkningar i utdelningsrätten, gör man det i deras intresse, som det i detta ögonblick är det huvudsakliga målet att lugna, nämligen den stora mängden av de kapitalinsättare, som man vill bibehålla åt detta kreditinstitut. Alltså, det enda skäl, man anfört mot en begränsning, bortfaller. Då kan jag icke se annat än att det vore rimligt att på ett mycket kraftigare sätt än som skett i utskottets utlåtande understryka, att det icke är rimligt med utdelningar till aktieägarna, så länge det kan råda tvivel om, huruvida bankens tillgångar och säkerheter äro nedskrivna till fullt betryggande värden.

Jag skall säga ett ord till herr Magnusson i Skövde, som väckt en motion att helt enkelt neka banken varje utdelning under den tid, som banken står i förbindelse till staten. Jag tror, att med den formuleringen är förslaget opraktiskt, därför att det kan ju hända, att förhållandena utveckla sig så, att det kan bli fullt rimligt med en utdelning. Vi skulle alla önska, att näringslivet åter blomstrade upp och att förhållandena bleve bättre. Då kan det naturligtvis tänkas, att man ganska snart skulle kunna komma i ett sådant läge, att en utdelning är rimlig. Det förslag, som innehålles i reservationen, förefaller mig skulle kunna tillfredsställa de önskemål, som uttalades från herr Magnussons i Skövde sida. Och om herr Magnusson har några meningsfränder i denna kammare, vilket jag icke vet, finnes utvägen att på denna punkt ansluta sig till den socialdemokratiska reservationen, om man nämligen icke är så rädd, som man tydligen varit i utskottet, att överhuvud komma i sällskap med socialdemokratiska reservanter, att man för att undgå den risken hellre släpper sin välgrundade övertygelse.

Men jag vill tillägga, att några allmänna direktiv för den kontrollant, som socialdemokraterna velat hava in i bankens styrelse, rörande utdelningen kan man icke giva utöver denna skarpa påminnelse om att ingen utdelning skall få äga rum, förrän full säkerhet föreligger och man kan på allvar tala om verkliga vinstmedel. Det enda, jag skulle vilja tillägga, är det, att nog vore det egendomligt, om en bank skulle försöka sig på att giva utdelning åt sina aktieägare samtidigt med och alltså under de år, banken är befriad från skyldigheten att göra amorteringar. Jag tror, att det vore något av det mest uppseendeväckande, som kunde hända, om banken, då den för att konsolidera sig får slippa amorteringar, som den annars skulle göra, samtidigt av dessa statsmedel skulle få använda en del till utdelning åt aktieägarna. Det vore, som det sades i remissdebatten, att staten skulle låna medel åt ett enskilt företag för att det skulle sättas i tillfälle att giva utdelning åt sina aktieägare.

Alltså, på den punkten hava reservanterna ansett, att man skulle komma fram till en rimlig kontroll genom att lägga i den av staten utsedde jourhavande direktörens hand att vägra eller tillåta beslut om utdelning. Och därmed är jag inne på frågan om denne jourhavande direktör.

Jag skall gärna erkänna, att man kan diskutera, vilken väg som är den lämpligaste för att giva åt staten nödigt inflytande över banken, då staten på detta sätt skall lämna banken sitt stöd. Den, som vill gå på enkla och klara linjer, kan mycket väl säga, att om staten skall hava inflytande, skall den också hava ansvar; staten skall helt enkelt övertaga banken och bestämma över affärerna. Jag vill medge, att den motion, som väckts i första kammaren och som visserligen icke formellt kräver en sådan bestämmanderätt, skulle nog i realiteten lett fram till ett avgörande inflytande för staten inom banken, därigenom att den meddirektör, som hade att vara med vid alla affärers uppgörande och

Ang. stöd åt
Skandinaviska
kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)

Ang. stöd åt
Skandinaviska
kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)

som hade att giva sitt medgivande till sådana affärer eller vägra sitt medgivande, bleve i grund och botten den enväldigt styrande över bankens affärer. Det är just i känslan av att vi icke äro färdiga med att taga ett sådant steg, som reservanterna i detta läge — det kan bliva annat i andra lägen — icke hava yrkat bifall till denna motion utan i stället valt den väg, som jag här nämnt, nämligen den jourhavande direktören. Den kritik, som utskottsmajoriteten har riktat mot motionen, den drabbar, som var och en förstår, icke längre denna reservation. Man talar om i utskottets utlåtande, att en sådan meddirektör skulle medföra en delning av ansvaret. Jag tror för min del, att den kritiken är oriktig, därför att det bleve ingen delning av ansvaret. Det bleve, att allt ansvar komme att läggas på denne statens direktör. Men reservationen innehåller icke något krav på att denne jourhavande direktör skall vara med och bestämma, när banken gör affärer och engagemang; utan denne jourhavande direktör skall helt enkelt vara statens observatör inom banken för att giva åt statsmakterna de nödvändiga upplysningarna rörande bankens skötsel. Det är på den punkten, som han får en mycket stor makt och det inflytande, som han kan utöva över utdelningen, det inflytande anse vi rimligt att han har. Men för övrigt skulle han helt enkelt uppträda som en mycket effektiv bankinspektion.

På den punkten stå reservanterna tydligen på samma botten som utskottsmajoriteten. Utskottsmajoriteten har nämligen föreslagit, att med anledning av det inträffade skulle statsmakterna omedelbart gå i författning om att utvidga och förstärka bankinspektionen. Man vill till och med, om det behövs, ha en proposition till årets riksdagen. Om jag förstår utskottsmajoriteten rätt, är man sålunda villig erkänna, att en utvidgad statskontroll över bankväsendet är önskvärd. Men om en utvidgad statskontroll över bankväsendet är önskvärd i allmänhet, borde den väl vara dubbelt önskvärd, när det gäller detta företag, som nu anhållit om statsunderstöd. Det som utskottsmajoriteten utöver sitt yrkande på den allmänna bankinspektionens förstärkande säger om den speciella kontrollen över denna bank är avfattat i så dunkla ordalag, att det vore önskvärdt, om det från majoritetens sida närmare utvecklades, vad som ligger bakom dessa ordalag. Det heter nämligen på följande sätt: »I den mån särskild kontroll påkallas beträffande kreditinstitut, som erhållit försträckning genom statliga organ, torde det kunna ankomma på dessa organ att åvägbringa sådan särskild kontroll.» Ja, såvitt jag förstår, är det bara ett organ, som i detta fall kan förekomma, och det är riksbanken. Riksbanken lämnar kredit åt enskilda banker, och skall det ligga någon mening i utskottsutlåtandet, måste det innebära, att man menar, att riksbanken borde kräva någon slags särskild representant i bolagsstyrelsen för att där kunna följa affärerna. Är detta meningen, så frågar man sig, varför i all världen riksbanken skall belastas med en uppgift, som faktiskt icke ansetts ligga inom dess befogenhet. Är det då icke bättre att gå den raka väg, som reservanterna föreslagit. Om man åter med organ, eftersom man använde flertalsformen, även åsyftar det organ, som skulle bevilja lån, nämligen riksgäldskontoret, då vet jag icke, vad det har för möjligheter att kräva kontroll, sedan lånet beviljats. Sedan lånet blivit beviljat, har icke riksgäldskontoret någon befogenhet att kräva någon ytterligare kontroll över bankföretaget. Alltså, om man menar allvar med den korta satsen, som står i utskottsutlåtandet, förefaller det, som om det direkt skulle leda fram till det yrkande, som rests i den socialdemokratiska reservationen.

Ja, man kan naturligtvis säga — jag vet, att det kommer att sägas i denna församling, och jag tycker därför, att det kan vara lika bra att bemöta det talet i förväg — man kan säga, att vi socialdemokrater ha en gammal övertro på statens förmåga att kontrollera. Om man bara får in en statskontrollant,

så tror man, att allt är bra. Jag skall icke tvista om vem som har den största övertron på statens förmåga i det fallet. Men till dem, som göra den reflexionen, skulle jag vilja ställa en liten fråga. Låt oss tänka oss, att en enskild bank skall hålla uppe ett enskilt industriföretag, som missbrukat dess kredit och som måste begära en extra ordinarie hjälp av banken, som denna sistnämnda under andra förhållanden icke skulle velat giva, och att banken då säger: Nu måste vi ha med en kontrollerande styrelseledamot eller en verkställande direktör i styrelsen. Men detta enskilda industriföretag svarar: Jaså, ni anse eder så mycket klokare än vi; ni anse, att ni verkligen kan sköta dessa affärer bättre än vi, som ägnat hela vårt liv åt dem. Jag förmodar, att denna bankledning skulle av en viss blygsamhet eller artighet alls icke säga någonting, ty svaret från industriföretagets sida är så orimligt. Det är icke fråga om, vem som kan ha den största kompetensen, om det är detta kreditinstitut, som givit kredit, eller detta industriföretags ledning, utan det är fråga om, vem som under den förflutna tiden visat sig kunna sköta sina affärer och vem som visat sig icke kunnat göra det. Om en låntagare kommer till en enskild långgivare och säger, att han förstår denna sak bättre än långgivaren, då svarar säkert långgivaren: Ja, vill du icke ha min hjälp, så får du väl vara utan lånet; jag söker tillvarata mina intressen; det må vara, att jag icke är så klok som du, men i detta fall tillåter jag mig anse, att jag icke vill riskera mina pengar, utan att jag får se till, hur de användas för framtiden, då du under den förflutna tiden icke kunnat använda mina pengar på ett sätt, som jag ansett önskvärt.

Till vem skall nu staten med fullt förtroende överlämna styrelsen åt detta kreditinstitut? Man har redan sett uppgivet och det har yrkats från många håll, att den gamla ledningen nu skall radikalt rensas ut. Alltså, den gamla ledningen känner man. Ja, men det är icke till den, staten skall överlämna lånet. Man säger, att staten skall satsa sina pengar, och vilken ledning banken får, rör oss icke, ty vi äro övertygade om att vilken ledning som helst, som denna stämman sätter till, kommer att förstå saken bättre än den kontrollant, som statsmakterna skulle tillföra företaget. Jag tror, att det är principiellt orimligt, att man skall ha huru låga tankar som helst om statens förmåga att kontrollera ekonomiska företag. Det förefaller mig vara ett utslag av den enklaste självaktning, att i den situation, vari vi stå, staten icke erkänner denna sin oförmåga och säger, att hur än ett enskilt företag kommer att skötas, kan icke staten på något sätt göra något, så att det allmännas pengar bli säkrare, än om vi överlämna det åt den tills vidare okända styrelsen. Det är sålunda här icke fråga om att avgöra, hur duglig den ena eller andra personen kommer att vara, vilken förmåga staten har att sätta till dugligt folk. Det är i grund och botten ett principiellt avgörande, om man skall sätta staten i det läget, att man uttryckligen säger, att staten icke förstår att sköta ekonomiska affärer så bra som vilken av enskilda företag tillsatt styrelse som helst. Jag tror, att det icke är riktigt, att riksdagen bifaller ett förslag, som måste innebära ett sådant nedsättande omdöme om statsmakternas egen förmåga.

Det är, vad jag har att säga om själva förslaget. Det är alltså det, som har lett socialdemokraterna till att med sitt bifall till stödaktionen förbinda detta krav på kontroll, som också skall inbegripa en kontroll över att en utdelning till aktieägarna icke i förtid kommer att äga rum.

Jag skall bara till slut säga ett ord om den sammankoppling, man säkerligen i det allmänna medvetandet gör mellan denna stödaktion åt ett stort bankinstitut och samhällets olika former av hjälp åt vissa medborgargrupper. Det sades i remissdebatten från jordbrukarhåll, att när det gäller ett bankföretag, är man snabb, men när det gäller att hjälpa jordbruket, är man långsam. Hans excellens herr statsministern svarade på ett ganska effektivt sätt, då han sade, att om man kunde hjälpa det svenska jordbruket med att lämna ett lån på

*Ang. stöd åt
Skandinaviska
kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)*

Ang. stöd åt
Skandinaviska
kredit-
aktiebolaget
m. m.

(Forts.)

250 miljoner kronor mot betryggande säkerhet, så vore han den förste att vilja vara med därom. Det må vara formellt riktigt. Jag skall icke trycka på den punkten. Jag är närmast intresserad av hjälp åt en annan medborgargrupp, nämligen de arbetslösa. Vi socialdemokrater understryka den synpunkten såsom den absolut dominerande, att när vi äro med om att lämna en hjälp för att vidmakthålla detta kreditinstitut, så är det för att sätta industrien i det läget, att den kan hålla arbetet igång. Alltså, detta lån från statens sida är i grund och botten ett lån för att sätta igång arbeten. Men jag vill understryka, och jag tror, att den som uppriktigt vill söka överväga läget skall finna, att våra svenska statsmakter, åtminstone i den mån de representeras av de borgerliga, faktiskt mäta med mycket olika mått, när det gäller att gripa in för att hjälpa de arbetslösa på det ena eller andra sättet. Om denna hjälp åt de arbetslösa måste gå via enskilda företagare, då är man ofantligt mycket snabbare att gripa in, än om hjälpen måste givas direkt åt de arbetslösa genom statens egen verksamhet. Samtidigt med att man anser självklart, att man måste skaffa medel för att enskilda företag kunna bereda arbete åt folk — man anser det så självklart, att därom diskuterar man icke — så anser man lika självklart, att när det gäller det allmännas egna arbeten under kristider som denna, då kan det allmänna icke sätta igång sådana arbeten annat än i mycket begränsad utsträckning. Jag tror icke, man gör någon orätt, om man säger, att det helt enkelt är beroende på att man på borgerligt håll är så van vid att anse de enskilda företagarna såsom några slags garantier för att det arbete, som utföres, är ett nyttigt arbete. När det åter gäller statens egna företag, så vill man icke erkänna, att samhället kan använda sina pengar och sätta arbetskraft i rörelse för lika goda ändamål som dessa industriföretag. Lägg märke till, att vi snart ha att vänta en proposition på kammarens bord om hjälp åt malmbolaget. Denna hjälp skall delvis användas till att sätta bolaget i stånd att bereda arbete även genom att lägga malm på lager. Jag säger icke, att det är någon dålig politik. Jag tror, att den är i viss utsträckning nödvändig. Men just därför, att man därvidlag har en enskild förmedlare, tycker man, att det går för sig. Ett stort företag kan man hjälpa med medel, men om man verkligen skulle kräva, att staten själv eller kommunerna skulle sätta igång företag, som äro minst lika nyttiga som att lägga malm på lager, skulle man säga, att det ha vi icke råd till. Jag tror, att man från borgerligt håll gör en sådan skillnad, och i den formen kan kritiken vidmakthållas. På den borgerliga sidan är man böjd för, så fort en enskild företagare inblandas, bereda hjälp åt de arbetslösa omedelbart, då är man snabb att ingripa, under det att om dessa arbetslösa komma utan sådana förmedlare till statsmakterna, då är man icke så snabb att ingripa.

Till slut har man sagt, att i denna kristid borde vi alla söka hålla ihop och att det borde bli en avspänning mellan partierna. Men när till och med i en sak som denna, där det uppenbarligen icke kan vara tal om att några allmänna intressen trädas för nära genom reservanternas förslag utan det helt enkelt innebär, att statsmakterna skulle hårdare hålla på det allmännas rätt, än vad i den kungl. propositionen föreslagits, och det icke är fråga om annat än ett medgivande från borgerligt håll åt socialdemokraterna att hårdare hålla på det allmännas rätt, icke ens då är man villig till det minsta steg på tillmötesgåendets väg. Det är uppenbart, att i det läget är det icke möjligt att tala om att ett enigt folk kämpar mot kristiden.

Jag tror, att den socialdemokratiska reservationen är ett uttryck för tanken, att när det enskilda näringslivet kommer i svårigheter och staten får gripa in, skall staten i samband därmed visa, att den betraktar detta enskilda näringsliv som en representant för det allmännas intressen och att staten därför också vill få till stånd den kontroll, som därav följer. Jag tror, att den socialdemo-

kratiska reservationen även i det fallet ger uttryck åt en sundare och riktigare allmänanda än den som tar sig uttryck i utskottsutlåtandet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till denna reservation.

Med herr Wigforss förenade sig herrar *Höglund* i Göteborg och *Lovén*.

*Ang. stöd åt
Skandinaviska
kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)*

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Jag känner icke — för att anknyta till ett här nyss fällt yttrande av herr Wigforss — hur många anhängare till min uppfattning jag till äventyrs kan ha här i kammaren. Vad jag känner och vet är, att när jag deltog i torsdagens och fredagens på olika håll mycket klandrade debatter och då tillät mig vissa uttalanden, så hade jag i dessa uttalanden många anhängare här i kammaren. I vad mån förhållandena, meningarna eller uppfattningarna av den ena eller andra orsaken kunna ha förändrats sedan dess, kan jag i närvarande stund givetvis icke avgöra. Men detta kan icke för mig vara någon anledning att frågå eller göra något avkall på de uttalanden, jag då tillät mig göra. Jag tror, att dessa voro av både det behållskade och det välgrundade slaget, att jag har rätt och skyldighet att stå för dessa uttalanden och att jag därmed blott uttryckt, vad som då var mångas uppfattning här i kammaren och långt utanför densamma.

Jag nödgas nu, herr talman, att begagna tillfället att rikta mig icke blott mot vad som sagts hittills inom kammaren, därtill föranledd av att förhållandena äro sådana, att näppeligen — jag höll nästan på att använda ordet en fri, men jag vill säga — en fullständig diskussion i denna ömtåliga fråga kan förekomma i kammaren. Men man har å andra sidan icke utanför kammardebatten sparat på ord och omdömen, och man har gjort gällande, att det varit den ekonomiska omdömeslösheten, ja, den ekonomiska ansvarslösheten, som kommit till synes under de nämnda remissuttalandena. Jag kan för min del taga miste på känslan av ansvar, men jag tror, att jag vågar säga, att vad jag uttalat och nu uttalar skall vittna om att jag känner ansvar för situationen och också känner ansvaret och skyldigheten att frambära, vad många bakom mig känna och tänka. Och det var icke något skelande hän emot den stundande valrörelsen — för att härvid gå in på uttalanden på visst håll i pressen i dag — som föranledde eller föranleder dessa uttalanden, utan det var och är känslan av att den stora allmänheten ute i landet har anledning att med ganska kritisk inställning och med ansvarskrav se på statsmakterna, då de gå in för en stödaktion av en omfattning som aldrig tillförne.

När man i den diskussion, som har förts — jag upprepar det — i riksdagen man och man emellan, utom riksdagen och i pressen, finner, att man har blivit vantolkad, felaktigt citerad och dylikt, så må det förlätas, om jag begagnar tillfället — jag har aldrig tillförne gjort det — att här ifrån denna plats till rent nödvärn upptaga åtskilligt av detta tal till bemötande. Då jag tillät mig formulera ett uttalande, som sedan har återgivits i vantolkad form och kallats för ett uttalande av ren demagogi, då jag sagt, att jordbruksnäringen under tio år — icke under två, som det felaktigt citerats — på goda grunder har ropat på statsmakternas hjälp och stöd men icke erhållit tillräckligt sådant, under det att man nu åstadkommit detta på två veckor, så skulle jag kunna göra detta uttalande ännu mera tillspetsat genom att säga, att vad vi förgäves ropat på under tio år, det har man på annat håll kunnat ordna på tio dagar. Jag erkänner till fullo, att förhållandena gestalta sig väsentligt olika. Jordbrukets krisläge kan kanske vara lika svårt, men det ligger i sakens natur, att krisen där icke utformat sig lika hastigt eller kunnat erhålla — och Gud ske lov för det — den tillspetsade form, som här varit förhållandet, och att detta föreliggande därför också måst påkalla ett hastigare ingripande från statsmakternas sida. Jag vill säga detta för att göra rättvisa åt dem, vilka nu gått in för en stödaktion,

Ang. stöd åt
Skandinaviska
kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)

och då man väl knappast har några delade meningar om stödaktionens nödvändighet — och jag har för min del alltid varit medveten om nödvändigheten av att gå in för densamma — men jag anser, att man åtminstone måste förbehålla sig en viss rätt till kritik, låt vara med en viss begränsning, eller att göra åtskilliga uttalanden, och icke blott att ställas inför fullbordade fakta.

Man gör gällande, att det av mig formulerade uttalandet skulle innebära en otacksamhet från jordbruksnäringens sida, en glömska av vad som gjorts från statsmakternas sida för att hjälpa jordbruket. Och från en Skandinaviska banken närstående tidning framhåller man allt vad som gjorts för jordbruksnäringen, ifrån spannmålsregleringen till de tusen och en fonderna till jordbruksnäringens stöd, som förefinnas. Men häremot kan man ju erinra om att det finns fonder för andra näringar också. Och när man slutligen som klimax till det hela erinrar om den privilegierade ställning i skattehänseende, som jordbruket intar, så skulle jag vilja råda den, som skrivit detta, att litet mer ingående studera vår skattelagstiftning, och han skall finna, att denna privilegierade ställning för jordbruket för närvarande innebär, att jordbruket därigenom har en dyrare och sämre ställning i skattehänseende än övriga näringar. Man bör icke förgäta detta, då man faller sina omdömen och då man går till angrepp på en motståndare. Då man talar om, att den debatt, som förts — jag är beredd att taga mitt ansvar därför — och de uttalanden, som gjorts, hava varit ägnade att skada, ja, äventyra hela stödaktionen, måste jag också bestämt reagera. Man vill göra gällande, att de fällda uttalandena skulle hava en sådan verkan, under det man å andra sidan exempelvis i dag på visst håll får läsa sådana omdömen, som att då slöjan faller kring Kreugerkoncernen, skall det visa sig, att det varit svindel och ingenting annat. Då det fälles sådana omdömen om det företag, som i så väsentlig mån varit orsaken till svårigheterna för det företag, som vi här i dag debattera, anser jag, att dylika omdömen äro minst lika ansvarslösa, ja, mera ansvarslösa än de uttalanden, som jag för min del tillåtit mig.

Men jag har också givit uttryck åt någonting annat, och jag ber fortfarande kammaren om överseende för att jag upptar tiden med detta. Jag har givit uttryck åt den uppfattningen, att det hade varit lyckligt och riktigt, om riksdagen på ett tidigare stadium satts i tillfälle att hållas å jour med de händelser, som föranlett framläggandet av den proposition, som vi här i dag nödgas antaga. Det var dock redan under förra hösten, som det akuta krisläget inträffade, och då fanns det möjlighet att sammankalla riksdagen. Den möjligheten försattes. Jag vill icke uttala mig om, huruvida riksdagen kunde hava gjort någonting vidare för att då ingripa. Men vad jag vågar säga är, att det kunde hava undvikits, att riksdagen nu i alltför hög grad ställes inför ett fullbordat faktum, så att det icke finns någonting annat för riksdagen att göra än att gå med på vad som föreslås. Jag vågar också uttala, att det hade varit ur olika synpunkter lyckligt, om man icke ställts inför en sådan situation. Jag förstår till fullo de svårigheter, som den nuvarande regeringen har att bemästra. Jag förstår den oro, som måste besjåla regeringens ledamöter, jag förstår de svårigheter, de ha, och den nödvändighet, som nu föreligger, att handla och handla snabbt. Men jag vågar ändå ifrågasätta, huruvida det icke även för dem skulle hava varit lämpligare och lyckligare, om man litet tidigare hade anknutit samarbete med riksdagen på denna punkt, alltså redan i höstas, och om icke i samband därmed åtskilliga åtgärder kunnat vidtagas, som kanske skulle kunnat åstadkomma, att åtskilliga av de miljoner, som vi nödvändigt behöva invinna, kunnat invinnas tidigare, och budgetläget därigenom nu kunnat vara bättre, än förhållandet är.

Jag har, mina herrar, tillåtit mig att till den föreliggande propositionen väcka en motion. Jag vill ingalunda påstå, att dess formella utformning va-

rit den lyckligaste. Därvidlag måste jag göra samma bekännelse, som här gjordes av den föregående talaren, herr Wigforss. Men kanske herrarna kunna hålla mig en liten smula räkning för detta, då händelserna utvecklade sig så snabbt, att jag måste sitta vid min icke alltför bekväma pulpet här i kammaren och nedskriwa motionen under pågående debatt. Man kan kanske säga, att om jag icke kunde utforma den bättre, kunde jag låtit bli att motionera. Men den avsikt, som ligger bakom, är åtminstone så pass värdefull och så pass tydligt utformad, att det må vara ursäktligt, om man tillåtit sig framställa ett sådant förslag. Gent emot herr Wigforss', jag erkänner det, milda kritik av motionen, då han ansåg, att den med den utformning, jag givit densamma, icke var framkomlig, ber jag dock att få erinra om, att jag icke förutsatt, att utdelningen skulle under stödtiden en gång för alla vara förbjuden, utan jag har i motionen tydligt utsagt, att den frågan borde kunna bliva föremål för senare prövning och beslut.

Nu har man satt in den verkligt våldsamma, uthålliga och framgångsrika motattacken på denna punkt; och man har lyckats. Jag vågar icke avgöra, huruvida detta varit till fördel eller icke. Man gör gällande, att ett bifall till det av mig framställda förslaget skulle äventyra hela stödaktionen, göra densamma värdelös, det skulle omöjliggöra för bankföretaget att resa sig upp igen ur de nuvarande svårigheterna, och därför kan man icke tänka på detsamma. Jag hyser emellertid mina stora tvivelsmål, huruvida man icke med detta påstående gör sig skyldig till en ganska våldsam överdrift. Det har varit mig omöjligt att kontrollera den framställning, jag nu kommer att göra. Därest jag lämnar en felaktig uppgift, beror detta helt och hållet därpå, att jag så sent fått uppgiften i fråga, att jag icke kunnat kontrollera den. Men det förefaller mig, som om jag i alla fall befunne mig i ett ekonomiskt sällskap, som icke anses vara alldeles oförståndigt och okunnigt. Snarare har man gjort den förebräelsen emot ledningen av Stockholms enskilda bank, att den är alltför ekonomiskt kunnig. Det har sagts mig — jag låter gärna korrigera mig, om det är felaktigt — att denna bank på sin tid för sitt bidräde vid stödaktionen för exempelvis Smålandsbanken och, jag tror, även Värmlandsbanken satte som villkor, att utdelning under viss tid icke fick äga rum. Och de facto har det nu i alla fall gått tio à tolv år, utan att någon utdelning ägt rum. Men har därför stödaktionen äventyrats och förtroendet för dessa banker icke kunnat återställas? Om en bank erhåller stöd, om den får fritt utöva sin rörelse men tillhålls att i första hand konsolidera sig genom att, i stället för att dela ut sin vinst till aktieägarna, behålla dessa pengar i rörelsen och använda dem till betalande av skulder och sådant, så har jag mycket svårt att förstå, att detta i verklig mening skulle vara ägnat att minska förtroendet för banken eller omintetgöra reparationen.

Jag har talat vid, som jag tror, ekonomiskt förnuftiga och kloka personer i saken, och dessa hava kommit till samma uppfattning som jag. Det är möjligt, att man kan övertyga mig på den punkten under den följande debatten, men jag måste erkänna, att innan man givit bestämt och klart svar på de frågor, jag här framställt, är det svårt för mig att tro, att icke det av mig framställda förslaget kan vara det riktiga.

Nu har den föregående ärade talaren, herr Wigforss, gjort gällande, att det förslag, som reservationsvis från socialdemokratiskt håll framlagts, har löst även det av mig uppställda problemet och löst det på ett bättre och skickligare sätt. Ja, man kan ju ha olika uppfattning därom. Herr Wigforss och hans medreservanter vilja ha saken löst så, att i banken skall insättas en jourhavande direktör genom statsmakternas försorg. Och denne skall bestämma, huruvida utdelning får ske eller icke. Utom den invändning emot detta, som utskottet gör och som fortfarande har sin giltighet, nämligen att därigenom i viss

*Ang. stöd åt
Skandinaviska
kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)*

Ang. stöd åt
Skandinaviska
kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)

mån ansvaret skulle fördelas på ett icke lyckligt sätt, har jag svårt för att tro, att, såsom herr Wigforss säger, denne kontrollör skulle bli en effektivare kontrollant än en utomstående. Och detta grundar jag just på hans anställning i banken. Låt mig på den punkten tala rent ut mitt hjärtas mening. Det skulle vara bra märkvärdigt, om icke bankledningen skulle kunna få till stånd — jag tillåter mig nu uttala mig litet oförblommerat — den förtroendefulla samverkan med denne i styrelsen insatte man, att icke bankstyrelsen fick denne bra mycket längre in på sina linjer än en utanförstående kontrollant, som vore mera oberoende.

När jag säger detta, är det uppenbart, att jag för min del kraftigt understryker behovet av en starkare kontroll av företag av det slag, som det här är fråga om, och kanske ett stycke därutöver. Det blir i längden icke möjligt att fortsätta på denna väg, när det gång på gång blir nödvändigt för statsmakterna att hjälpa än det ena och än det andra företaget, som råkat i svårigheter. Det har varit upprepade sådana historier alltsedan 1921—1922. Hurvida sådant kan avhjälpas ens i väsentlig mån med en starkare kontroll från det allmännas sida, vågar jag icke avgöra. Men om det är möjligt att undvika detta genom en dylik kontroll, så är det enligt min mening nödvändigt, att vi gå in för en sådan. Formen för kontrollen måste dock därvidlag väljas så, att vederbörande bli fullt självständiga gentemot företagen, vilket enligt min mening icke blir fallet genom den i den socialdemokratiska reservationen föreslagna åtgärden.

Men jag skall be att få göra ännu ett litet uttalande. Jag gör det i anledning av den kritik, som i detta sammanhang har riktats emot en riksdagens institution, riksbanken, och i viss mån även emot en annan riksdagens institution, nämligen riksgäldskontoret. Såvitt jag känner till, hava besluten i riksbanken, bland fullmäktige, fattats enhälligt. Någon synlig reservation har icke kommit fram. Och då jag i viss mån instämmer i den kritik, som riktats emot riksbanken, måste jag säga, att den kritiken träffar alla inom banken, partimän och partilösa, om nu sådana finnas. Ansvaret är sålunda i det fallet fördelat på dem alla. Nu har det egendomliga förhållandet inträffat, att här rör det sig om en riksdagens institution, men riksdagen ställes i viss mån inför fullbordade fakta och har ingen möjlighet att inverka eller välja, utan vi måste taga det förhållande, som har framskapats i viss mån genom medverkan av dessa riksdagens institutioner. Men när ett sådant förhållande inträffar, blir också enligt min mening ansvaret för riksbanksledningen i så måtto delat, att den för sin del icke hade möjlighet att exempelvis under förra hösten få riksdagen sammankallad och dela ansvaret med denna. Jag uttalar detta, därför att jag ånyo kommer fram till min uppfattning, att det hade varit lyckligt, om det kunnat råda en dylik samverkan efter riksdagens sammankallande.

Herr talman! Som förhållandena föreligga, har jag icke kunnat undgå att visserligen i en något sammanträngd form uttala vad jag inför de föreliggande förhållandena känt. Jag har motiverat mitt ställningstagande i det yrkande, som jag motionsledes gjort. Inför det förhållandet, att ingen inom utskottet har ansett sig kunna eller böra ens reservationsvis yrka bifall till den av mig avgivna motionen i ärendet, anser jag det för min del fruktlöst att här göra ett sådant yrkande. Därmed har jag dock icke, herr talman, givit något avkall på det befogade i framställningen i fråga.

I detta yttrande instämde herrar Aronson och Persson i Grytterud.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Hamrin**: Herr talman! Det synes mig vara lämpligt att det redan nu säges ett ord från regeringsbanken såväl för att belysa oppositionens förslag som för att göra ett uttalande be-

träffande den linje, som har blivit utstakad av bankoutskottet. Jag har också en annan anledning, varför jag tar till orda före den talesman, som kommer efter mig och som kommer att föra utskottsmajoritetens talan, nämligen den, att jag ämnar till honom rikta en fråga, som jag hoppas han skall besvara.

Herr Wigforss började sitt anförande med att förklara, att en klar majoritet i utskottet finnes för en viss linje. Jag vill till detta uttalande endast foga det påståendet, att det förefaller mig, som om hela utskottet, både de som stå som minoritet och majoriteten, har anslutit sig till det förslag, som framlagts av Kungl. Maj:t. Ty inför denna stora fråga måste jag betrakta de olika meningar, som kommit till synes i utskottsbetänkandet såsom i och för sig ganska betydelselösa detaljer. Beträffande kontrollen kan man icke säga, att man å ena sidan gör motstånd emot en statlig kontroll av det ifrågavarande kreditinstitutet, å andra sidan föreslår åtgärder, som i detta hänseende skulle kunna anses vara betryggande. Det är i själva verket på det sättet, att såväl Kungl. Maj:t som utskottsmajoriteten och reservanterna naturligtvis förutsätta en statlig kontroll, och icke blott den nuvarande utan en utvidgad och förstärkt sådan, och jag förstår därför icke, huru herr Wigforss kunde spetsa till sin anmärkning emot Kungl. Maj:ts förslag eller utskottsmajoriteten genom att fråga: Skall skötseln även i fortsättningen läggas i enskilda händer?

Herr talman! Jag skall tillåta mig att med anledning av detta uttalande och vad jag redan framhållit i någon mån erinra om den statliga kontroll, som vi för närvarande hava över bankväsendet, och huru riksdagen uppfattat densamma under gångna tider.

Det tillkommer det ämbetsverk, bankinspektionen, som har till uppdrag att övervaka bankerna, att tillse, att bankerna efterleva lag och förordning, och i det syftet äger bankinspektionen sammankalla vederbörande bankstyrelse, när sådant prövas nödigt. Har styrelsen icke efterkommit av bankinspektionen framställd begäran om att utfärda kallelse till extra bolagsstämma, må sådan av bankinspektionen sammankallas. Det heter vidare, att om av styrelse eller bolagsstämma fattas beslut, vilket står i strid med lag eller bolagsordning, må bankinspektionen kunna förbjuda verkställighet av beslutet. Bankinspektionen må kunna förelägga styrelsen att, i händelse beslut av nyss omnämnd beskaffenhet gått i verkställighet, göra rättelse, där så ske kan, så ock fullgöra vad styrelsen enligt lag eller bolagsordning åligger. Det finns även en hel mängd andra föreskrifter, som vi torde känna till litet var, som lägga en viss befogenhet i bankinspektionens händer. Därutöver har det utbildats en praxis, som också tillämpas, såvitt jag vet, i full utsträckning, att bankinspektionen granskar de förslag till bokslut, som styrelserna för de olika bankerna framlägga, och då också särskilt yttrar sig över förslag till avskrivningar.

Denna sistnämnda granskning är också av den allra största betydelse just beträffande en fråga, som här är uppe i diskussionen och förut varit uppe också vid remissen av propositionen, den nämligen om utdelningen. Ty det är alldeles uppenbart, att om en bank genom låt mig säga påtryckning från bankinspektionen nödgas göra större avskrivningar än vad som från början tänkts och föreslagits, och om därigenom vinsten minskas, så återverkar detta givetvis på utdelningen, antingen så att en utdelning måste helt inställas eller att utdelningen måste minskas. Jag skulle kunna här, men det kan naturligtvis icke komma i fråga på grund av sakens natur, framdraga exempel på att så skett.

Det är så, herr talman, att för varje gång, som vi befunnit oss i ett sådant läge som det nuvarande, låt vara icke så svårartat, men varje gång som det har blivit nödvändigt för staten att ingripa för att stödja ett bankföretag, eller ett sådant företag har nödgats på andra vägar och genom andra medel förstärka sin soliditet eller likviditet, så har ifrån riksdagens sida, från all-

*Ang. stöd åt
Skandinaviska
kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)*

Ang. stöd åt
Skandinaviska
kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)

männa opinionens sida påkallats uppmärksamhet för bristerna i bankinspektionens befogenhet och verksamhet. När jag har något forskat i detta ärende, ända tillbaka till sekelskiftet, har jag funnit, att denna fråga varit uppe gång på gång, och man har riktat skarpa förebråelser emot bankinspektionen, men man har aldrig kommit längre än att göra vissa anmärkningar. Längre har man icke kommit. Och varför? Ja, mina damer och herrar, det sammanfaller givetvis därmed, att om bankinspektionen, det må vara den nuvarande eller en annan anordning, skall åläggas att utöva sådan uppsikt och skall den åläggas ansvara för att en kreditanstalt under alla förhållanden, även under tider, då påfrestningen är stor, skall tillgodose insättarnas intresse, bevaka bankens bestånd och säkerhet, ja, då måste bankinspektionen, såvitt jag förstår, beklädas med en myndighet och en rättighet, varigenom den skulle bilda en överstyrelse för varje bank. Ty vad är det i själva verket som grundar säkerheten för en bankinrättning om icke kreditgivningen? Med andra ord, skall en statlig myndighet kunna under alla förhållanden inverka på en banks säkerhet, så måste också denna statliga myndighet hava rätt och skyldighet att ingripa vid kreditgivning och där hava ett veto, som måhända går att omgärdas med vissa bestämmelser, så att det skulle kunna fungera.

Men nu förhåller det sig i själva verket på det sättet, att när bestämmelser i allmänhet i så vidsträckt omfattning hava blivit föreslagna, då har näringslivet reagerat emot en sådan utvidgad befogenhet. Det förslag, som utarbetades av 1924 års bankkommitté och som avlämnades 1927, föranledde en proposition till riksdagen 1928, som dock endast avsåg mycket små förändringar i gällande banklag. Sedan har den utredningen blivit liggande under den föregående regeringens tid och mina båda närmaste företrädare; och jag bekänner öppet och ärligt, att jag icke har sysslat med den frågan, sedan jag kom till finansdepartementet. Jag skall icke anföra något till försvar därför, men jag har nu naturligtvis haft anledning att bläddra igenom den stora och vidlyftiga utredningen. Jag har därvid funnit, som jag nyss antydde, att man icke blott från bankernas sida utan från olika organisationer, som representera näringslivet, har gjort en hel del invändningar på olika punkter. Kan man formulera en banklag eller skapa en statlig institution, som förmår att utöva uppsikt över bankerna och bära ansvaret för bankväsendets orubbade bestånd, så måste man gå in på själva kreditgivningen.

Men, mina damer och herrar, finns det någon institution som med avseende på kreditgivningen är synnerligen liberal, så är det riksdagen. Ty när vi besluta bildandet av utlåningsfonder och låna ut pengar till höger och vänster till olika ändamål, äro vi icke så noga vare sig med säkerheten eller beträffande räntor och andra villkor, utan vi göra det så liberalt som möjligt över hela linjen. Man svarar naturligtvis, att det har varit till särskilda ändamål, som man behöver stödja, och vilka riksdagen särskilt har velat omhulda. Jag återkommer i detta hänseende till vad jag uttalat från denna plats för några dagar sedan och som nu i dag underströks av herr Wigforss, att den stödaktion, som riksdagen här säkerligen kommer att gå in för, tar sikte på, jag vågar säga, alla delar av näringslivet, och det är alltså utgångspunkten för mitt ståndpunktstagande i denna fråga.

Ett par ord till rörande vår allmänna syn på kreditgivningen och vad därmed sammanhänger. Från riksdagens sida har man ofta klandrat, att staten tar för höga räntor. Riksdagen har fattat beslut, som gått ut på en sänkning av dessa. Man har vidare senast i år motionerat om att man skulle sätta mera pengar i rörelse. Vi skulle alltså genom bankerna tillgodose näringslivet i större utsträckning, än vad som nu är fallet. Men när man kommer till det enskilda fallet, så kräver man, att staten och statens organ skola gripa in för att reglera och bestämma kreditgivningen i större eller mindre utsträckning i

restriktiv riktning. Och när det gäller denna allmänna statliga kontroll, så hava vi exempel på, huru omöjligt det är att få en sådan att fungera, så att alla bli tillfredsställda och belättna. Det vare mig fullkomligt fjärran att uttala något som helst omdöme om t. ex. riksbanksledningen i våra dagar. Det är möjligt, att jag blir tvungen att uppträda, när den frågan kommer längre fram under riksdagens arbetstid till behandling. Men vi höra i dag och tidigare, och vi läsa i tidningarna dag för dag, att klander riktats emot riksbanksledningen. Huru är då denna tillsatt? Med undantag av ordförande och vice ordförande, som utnämnas av Kungl. Maj:t, alltså den högsta myndigheten i landet, så är det riksdagen, som väljer den styrelsen från början och till slut. Man tycker ju, att då borde det vara möjligt att enas om en sådan ledning, som vi alla äro belättna med, men det hör till det omöjligas område.

Vi hava ett annat företag, som praktiskt taget också är en statsinstitution, en statsbank, herrarna veta vad jag syftar på. Där insattes på sin tid en chef, jag föreställer mig, att det skedde efter i varje fall nära samråd med riksbanksledningen. Det tillsattes en ordförande, en av våra främsta ämbetsmän, det sattes till en styrelse, kända män bl. a. från vår krets. Herrarna veta, huru det gick. För närvarande kan man praktiskt taget säga, att nu är det en enda man, finansministern, som sätter till både ordförande och ledamöter och revisorer och genom styrelsen också bankdirektör — alltsammans. Jag vet icke, om all den där statliga kontrollen genom offentligen tillsatta män, har skapat vare sig så stort förtroende eller så utmärkt ledning för banken. Jag skall icke göra något uttalande om den saken, jag bara konstaterar, att än har jag icke sett ett enda öre i utdelning på de 20 miljoner, som staten haft insatta i banken. Att det finns skäl, mycket starka skäl, skulle jag vilja tillägga, som kunna anföras till försvar för resultatet, det vet jag, och därför klandrar jag icke vare sig direktör eller styrelse i företaget i fråga.

Jag har med detta velat säga, att vilken kontroll man än anordnar över bankerna i allmänhet och då också denna bank, att om icke denna kontroll, det må vara ett ämbetsverk eller en enskild man, får befogenhet att ingripa i förvaltningen och kreditgivningen, så finns det ingen garanti för att de här framförda önskemålen uppfyllas. Därför kommer jag till syvende och sist fram till det, att det ankommer på ledningen av banken, med det ansvar som denna bär, att tillse, att både de enskilda och det allmännas intressen bli bevakade och tillgodosedda. Slutsatsen med avseende på den omtvistade frågan blir därför, att skillnaden mellan herr Wigforss' förslag å ena sidan och Kungl. Maj:ts och utskottets å den andra är i själva verket icke stor. Jag förmodar att herr Wigforss vet, att jag har gjort vad jag ansett mig böra och kunna göra för att sammanjämka de olika uppfattningarna och ståndpunkterna i denna fråga. Jag tillmäter det icke alls den betydelse, som man synes göra på socialdemokratiskt håll, ty herrarna komma icke stort längre med er jourhavande direktör än vad utskottsmajoriteten gör genom att anvisa en annan väg.

Tillåt mig sedan, herr talman, att beröra en detaljfråga. Det skulle vara mycket angenämt, om jag sedan icke funne anledning att blanda mig i tvisterna om dessa detaljfrågor, som i det stora sammanhanget äro av mycket, mycket ringa betydelse. Men det finns en, som jag skall be att få nämna några ord om. Det är talet om att man skulle rädda och skydda aktieägarna. Jag vill då först och främst erinra därom, att med avseende på denna bank hava aktieägarna icke blott betalat in det nominella beloppet utan i viss utsträckning jämväl en del av den reservfond som finnes. Jag framhåller detta med hänsyn till att, när vi tala om en begränsad utdelning, så sjunker själva procenten under vad som här omnämnes, om man tar hänsyn till det kapital som blivit inbetalt av en del. — Jag talar icke om dem, som köpt sina aktier till en kurs

Ang. stöd åt
Skandinaviska
kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)

som överstiger pari. — Men ser man denna fråga objektivt, och om man ser den från utgångspunkten för regeringens förslag, så finns det dock ett sammanhang, som visserligen herr Wigforss bestred, men ett sammanhang av en ganska stor betydelse. Det är dock så, att när kring ett företag finnas anslutna en massa människor och detta företag visar sig icke hava så mycket ekonomisk bärkraft, att det förmår att förränta det kapital, som blivit insatt i detsamma, så mister det naturligtvis en betydlig del av sitt förtroende och beskåres i sin utveckling.

Om jag skulle taga ett exempel från min egen verksamhet som affärsman, skulle jag säga: Huru många kooperativa företag har jag icke sett gå under, i första hand därför att de icke kunnat återbetala något på de verkställda inköpen och i andra hand därför att de icke ens kunnat betala ränta på de tillskjutna kapitalen? Jag förmodar, att vi litet var kunna göra den reflexionen, när ni tänka på en sådan verksamhet ute i bygderna. Men jag skall gärna bortse ifrån dessa synpunkter och icke tillmäta dem någon större betydelse utan tänka mig in i konsekvensen av ett sådant beslut, som skulle förbjuda, vilket herr Magnusson i Skövde önskar, all utdelning under de nästkommande åtta åren. Vad innebär då detta?

Här lämnades av statsministern för några dagar sedan en uppgift rörande aktieägarnas antal, som jag skall be att här få korrigera så tillvida, som den uppgiften — vilken lämnats även till mig — befanns vara oriktig beträffande siffran. Det har tillställts mig en statistik över aktieägarnas antal och fördelningen utav aktieinnehavet. Antalet aktieägare i Skandinaviska banken lär uppgå till omkring 14,500 i stället för den siffra, som för några dagar sedan uppgavs. Den största gruppen, omfattande aktieägare som ha 100 aktier och därunder, uppgår till omkring 13,000, alltså 90 procent av aktieägarnas antal. När jag räknar på medelinnehavet av aktier inom denna stora grupp kommer jag ned till en siffra något understigande 20 per aktieägare. Det är dessa, som herrarna tro äro kapitalister och som man icke skall ha något förbarmande med. Om jag tar medelinnehavet och utgår ifrån pari som indexpris, betyder detta, att ifrågavarande personer skulle ha i genomsnitt 3,000 kronor var i banken som aktieägare.

Vilka följder skulle uppstå av ett bifall till herr Magnussons i Skövde motion? Jag förstår icke, att detta vore annat än att gå den rena storkapitalismens ärenden. Ty vilka äro de i vårt land, som förmå att köpa aktier, där kapitalet måste ligga oräntat och där det är bestämt på förhand att det förblir oräntat under loppet av åtta år? Det kan inte vara andra än de, som ej äro beroende av avkastningen av sitt kapital utan som ha annan inkomst av ett eller annat slag och därför kunna ligga med papperen, tills de åtta åren gått, och sedan inhösta — det måste jag säga — en oskäligen förtjänst på ett sådant tillvägagångssätt. Vilka tro herrarna för övrigt det är, som köpa den massa aktier, som blivit sålda på Stockholms fondbörs under de sista dagarna? Jag skall icke svara på den frågan, men den, som tror, att man med åsyftade bestämmelser och anordningar skulle tjäna småfolket, han gör sig skyldig till ett fullkomligt misstag, han går — jag säger det än en gång — den rena storkapitalismens ärenden.

De bestämmelser, som i detta hänseende blivit utskrivna såväl i propositionen som här i utskottets utlåtande, finner jag för min del vara fullt tillräckliga. Där stadgas, att ingen utdelning får äga rum för föregående år. Därigenom har banken möjlighet att utöver redan nu beslutade och bestämda avskrivningar använda ett tiotal miljoner till ytterligare sådan avskrivning eller låta det beloppet kvarstå på vad man kallar vinst- eller förlustkonto. Men bestämmelsen är vidare utformad så att utdelning icke får äga rum med mindre än att det gångna årets verksamhet efter vederbörliga avskrivningar

visar sådant driftresultat, att 8 kronor per aktie, motsvarande $5\frac{1}{2}$ procent av det nominella värdet av aktierna, kan utdelas.

Jag tillåter mig, herr talman, säga till herr Magnusson i Skövde, att det aldrig skulle falla mig in att i denna diskussion indraga andra banker och andra företag, som ej i något avseende här blivit berörda. Jag tror, att om herr Magnusson sökt skaffa sig vederhäftiga uppgifter rörande denna sak, han icke skulle berört den här i dag.

Den fråga jag har att framställa till talesmannen för utskottsmajoriteten är den, vad majoriteten i utskottet menar med sitt uttalande på sidan 9 av bankoutskottets utlåtande. Det heter där: »I den mån särskild kontroll påkallas beträffande kreditinstitut, som erhållit försträckning genom statliga organ, torde det kunna ankomma på dessa organ att åvägabringa sådan särskild kontroll.» Jag skall själv icke försöka ge mig in på någon tolkning av dessa ord. Jag hemställer endast till efterföljande talare för utskottsmajoriteten att lämna en mera klar definition eller redogörelse för vad som där åsyftats, då ju förut i samma stycke riktas en uppmaning till Kungl. Maj:t att vidtaga vissa åtgärder i syfte att förstärka det allmännas kontroll över bankväsendet.

Ja, herr talman, jag slutar med att uttala den säkra förvisningen och förhoppningen, att denna proposition i den form den fått i utskottsbetänkandet, måtte vinna andra kammarens bifall.

Herr Wigforss trodde inte, att det i vårt land fanns någon möjlighet ens under dessa hårda tider, att uppnå försoning och samförstånd. Skola vi då verkligen, herr talman, behöva tvingas av ändå mera utomordentliga förhållanden att söka komma överens om åtgärder, som äro nödvändiga, och att i övrigt visa en verklig samförståndsvilja för att lotsa oss ur krisen? Det är många stora länder med stora befolkningar, som i dessa tider kämpa sin hårda kamp för att uppehålla sin nationella självständighet och sin ekonomiska frihet. Över oss och vårt folk och vårt land har blåst hårda vindar under de sista tiderna och mycket, som varit ihåligt och murket, har redan fallit. Jag fruktar, herr talman, att vi ha att genomgå ännu mycket, och jag uttalar blott den förhoppningen, att den storm, varav vi nu fått ännu starkare kännning, icke måtte bryta ned mycket utav det, som är livsdugligt och som är värt att bevara åt vårt land och vårt folk. Men skola vi kunna bevara dessa värden, måste jag säga, att då tarvas det bättre sammanhållning och bättre samförståndsvilja än som hitintills kommit till uttryck.

Herr Wikström: Herr talman, mina herrar! Jag trodde för min del, och har haft den känslan och uppfattningen under utskottsarbetet, att det rått en allmän önskan, att utskottet skulle kunna komma till om möjligt fullständig enighet i denna fråga — naturligtvis inte bara beträffande själva huvudfrågan utan också ifråga om detaljerna — och det har gjorts erkännansvärda ansträngningar för att åstadkomma denna enighet.

Sedan jag här åhört herr Wigforss' anförande, måste jag emellertid säga mig, att denna önskan i alla händelser nog inte varit fullständigt enhällig, ty det är alldeles påtagligt, att herr Wigforss' hela uppläggning av sitt anförande och hela hans taktik gick därpå ut, att det stora, om vilket man var enig, skulle förbigås så tyst som möjligt, under det att man ansträngde sig — jag skulle vilja säga överansträngde sig — att förstora och göra största möjliga affär av det lilla, som skiljer i detta utskottsutlåtande.

Jag förstår för min del inte, vem eller vilka och vad som gagnas av en sådan taktik; jag måste säga, att jag i varje fall icke tror, att det är samhället och det allmänna. Vi ha varit fullständigt eniga även ifråga om kontrollen, nämligen att här måste statsmakterna ha garanti för att erhålla tillräcklig och

*Ang. stöd åt
Skandinaviska
kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)*

Ang. stöd åt
Skandinaviska
kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)

fullt effektiv kontroll över det institut det här är fråga om att stödja. Vi ha varit fullständigt överens därom, att det måste skaffas tillfälle att tillse, att i den mån utdelningar skulle förekomma, sådana icke finge göras av andra än verkligt föreliggande vinstmedel. Vi ha överhuvud taget varit ense över hela linjen utom beträffande frågan, *hur* denna kontroll skulle anordnas. Där har det inte funnits någon möjlighet för oss borgerliga ledamöter att ansluta oss till det socialdemokratiska kravet.

Efter herr finansministerns anförande kan jag i detta avseende fatta mig kort. Jag vill hänvisa till den ganska underliga och ömtåliga ställning, som denna jourhavande direktör skulle få i detta vittomfattande företag, ett av landets största finansinstitut, med praktiskt taget tre huvudkontor och med en hel rad av chefer och avdelningschefer och andra, som svara för var sin avdelning, och där endast de stora riktlinjerna och allra största frågorna kunna gå till den högste chefen för avgörande. Här skall sättas in en person, som kan behärska och följa med hela denna ofantliga apparat och hålla kontroll över densamma. Jag får säga, att det vore ett nästan onaturligt och omänskligt ansvar, som skulle läggas på den mannens axlar, och man måste ställa de allra största krav på den mannens insikter och kunnighet, plikt-, takt- och ansvars-känsla förutom en hel del andra av de bästa mänskliga egenskaperna. Jag är för min personliga del i varje fall övertygad om, att den verkligt förstklassiga kraft, som här skulle behövas, den står inte att få. En dylik kraft skulle icke ställa sig till förfogande på en sådan här plats, och de, som stå till förfogande, bli andra eller tredje klassens krafter, av vilka man icke är betjänt i ett dylikt fall.

Dessutom kan jag inte underlåta att med hänvisning till vad herr finansministern anført ytterligare peka på den besynnerliga dubbelställning, som här skulle uppstå ifråga om kontrollen med å ena sidan bankinspektionen och å den andra den jourhavande direktören. Här ha vi dock en statsinstitution med speciell uppgift, med av lagar och förordningar föreskrivna skyldigheter att kontrollera dessa banker och att uttala sig, bland annat, om avskrivningsbehovet o. s. v. Vi ha ju också varit fullständigt eniga inom utskottet därutinnan, att vi skulle förstärka denna bankinspektion, i den mån den icke visat sig kunna effektivt fullgöra sitt värv. Inom denna inspektions befogenhet skulle ju åtminstone normalt också falla — kanske i allra främsta rummet — att kontrollera just denna landets största bank, där staten är så engagerad. Det vore ju icke annat än fullkomligt naturligt, att denna inspektion skulle komma att ägna ett alldeles speciellt intresse åt denna bank under den tid, som staten är engagerad däri, på sätt som nu sker.

I vilken ställning komma nu dessa två kontrollerande institutioner till varandra? Jag föreställer mig, att exempelvis bankinspektionen, när det gäller bankens bokslut, kommer till den slutsatsen, att här behövs ingen avskrivning, bankens affärer äro hållbara, säkert behöver icke företagas vidare avskrivningar. Den jourhavande direktören har emellertid en annan uppfattning. Det kan mycket väl tänkas tvärtom, att bankinspektionen förmenar, att här måste avskrivning ske, medan den jourhavande direktören anser, att ingen avskrivning bör göras. Jag frågar: Vilken av dessa två inspekterande myndigheter skall ha det avgörande ordet? Såvitt jag förstår, skall det bli den jourhavande direktören. Men då frågar jag ånyo: Är det rimligt, att man skapar till ett statsorgan speciellt för utövandet av sådan kontroll o. s. v., o. s. v.? Men beträffande landets största finansinstitut sättes den institutionen fullständigt ut funktion och ersättes av en enda man, som i väsentliga avseenden skulle spela en diktators roll inom företaget. Detta har förefallit oss alla så pass besynnerligt, att vi icke kunnat gå med därpå.

Herr Wigforss lade ju upp sitt anförande i stort sett som en teoretisk diskus-

sion rörande socialismens berättigande, och det var ett försvar för den socialistiska samhällsordningen. Jag vill säga som min uppfattning, att om denna anordning med jourhavande direktör skulle vara inledningen till finansväsendets socialisering i detta land, själva starten förefaller mig beträffande förstågan att ordna saken på ett förnuftigt sätt icke särskilt förtroendeingivande.

Jag skall icke gå vidare in på detta. Finansministern har i det stora hela klarlagt saken på ett sätt, som jag anser kan vara fullt tillräckligt.

Herr finansministern ställde till mig en direkt fråga om innebörden av en sats i utskottets utlåtande, som även herr Wigforss var inne på, där det heter: »I den mån särskild kontroll påkallas beträffande kreditinstitut, som erhållit försträckning genom statliga organ, torde det kunna ankomma på dessa organ att åvägabringa sådan särskild kontroll.»

Härtill ber jag då att få säga, att jag icke är rätte mannen att svara för innehållet i denna sats, emedan den tillkommit mot mitt votum. Det gick nämligen till på det sättet, att under de sista ögonblicken före justeringssammanträdet och under själva justeringssammanträdet företogs en omredigering av de närmast föregående satserna, en omredigering som jag för min del ansåg onödig — jag tyckte det var bra som det var — och följaktligen motsatte mig, men jag blev ej hörd. Det var på högergruppens initiativ, som redaktionsförändringen skedde. När jag sedan fick se utskottets utlåtande i tryck, fann även jag, att det där var en ganska besynnerlig sats. Vad jag kan betyga är, att om man läst ut vad herr Wigforss och även i någon mån finansministern utläst av utlåtandet, måste jag säga, att deras tolkning står i den allra bestämdaste motsats till de meningar, som från borgerligt håll enhälligt — med ett enda undantag — och med största energi hävdats inom utskottet. Jag skulle tro, att den är ett uttryck för en mera svävande tanke, att i den mån som vederbörande kreditgivande institutioner — i detta fall föreställer jag mig närmast riksgäldskontoret — icke skulle finna bankinspektionens kontroll tillräckligt effektiv på någon punkt, ha de medel och möjligheter (som man ej särskilt ansett sig behöva angiva) att skaffa en sådan kontroll. Men jag känner mig som sagt ej kapabel att besvara och angiva, hur denna kontroll skulle se ut. Jag tror, att denna passus tillkommit, utan att man egentligen i de där brådska ögonblicken tänkte så noga på, hur den skulle kunna läsas och uttolkas.

Jag skall säga några ord om en annan punkt, där det inte kunnat undvikas att det blivit en reservation av tre ledamöter. Det gäller prioriteten för statslånet. Ännu har ingen representant för denna reservation uppträtt här, men jag kan ju i alla händelser nämna, att det från början inom utskottet förefanns ganska starka sympatier för att övergå på den linjen, att man skulle skaffa större säkerhet. Jag skulle nästan tro, att det var majoriteten inom utskottet, som var inriktad på det sättet. För min personliga del har jag emellertid den uppfattningen, att det enklast och lättast och riktigast kunde ordnas så, att staten helt enkelt satte in pengarna på vanlig depositionsräkning och därigenom komme i paritet med övriga insättare i fråga om prioritet. Emellertid ansåg man, att detta icke kunde ske, utan att det skulle hängas vid åtskilliga villkor och förbehåll, i första rummet beträffande ränta, men det ansågs också nödvändigt, att det skulle bli en särskild deklaration, att staten i alla händelser för detta belopp gäve sig sämre förmånsrätt än de privata insättarna ha.

Emellertid, så fort man hänger på sådana särskilda villkor, blir det icke längre depositionsinsättning i vanlig bemärkelse utan någonting annat. Och det är högst sannolikt, att om det skulle komma därhän, att denna fråga skulle juridiskt prövas, skulle en domstol, en nutida modern domstol, där man ju i stor utsträckning övergått till den fria bevisprövningen, säga sig, att detta är icke en checkräkning, även om den kallas så, utan det är en vanlig förlagskredit klädd i kapprock, och vi komma icke att tillerkänna den större förmåns-

*Ang. stöd åt
Skandinaviska
kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)*

Ang. stöd åt
Skandinaviska
kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)

rätt eller bedöma den efter andra juridiska bestämmelser än andra förlagskrediter. Och då stode man där i alla fall.

I alla händelser har efter grundliga överväganden och överläggningar framgått, att det möter stora svårigheter att skapa den önskade prioriteten framför det gamla förlagslånet, att vi funno oss nödsakade att gå ifrån det. Jag vill säga, att också för min personliga del ansåg jag det praktiskt taget betydelselöst. Ty under normala förhållanden, under förhållanden, som icke äro alldeles utomordentligt mycket värre än dem, vi nu känna till, måste man utgå ifrån att penningarna i varje fall äro säkert placerade. Skulle de en gång bliva verkligt osäkra, då äro förutsättningarna sådana, att det måste ha skett en ekonomisk omvälvning, som kastat en stor del av hela vårt ekonomiska liv i stöpsleven. Och då betyder också en sådan detalj ganska litet i det stora hela.

Beträffande utdelningen skulle jag också vilja säga några ord. Huvudanledningen, skulle jag vilja säga, varför vi icke kunde vara med på herr Magnussons i Skövde motion, var den, att vi ansågo, att den skulle till sina verkningar medföra ett försvagande och ett kullkastande i viss mån av det syfte, som man avsett att tillgodose med hela stödaktionen. Men det finnes även åtskilliga andra skäl. Och när man här, särskilt från herr Wigforss' sida, framställer detta såsom en de borgerligas omsorg om kapitalisterna — eller om aktieägarna — vill jag för min del gärna erkänna, att jag verkligen i någon mån ömmar för aktieägarna, icke för dem, som kunna kallas kapitalister, men de tusental och åter tusental aktieägare, som inte kunna med något rimligt skäl kallas för kapitalister, men som äro beroende av en inkomst. Och jag förstår icke, när man är överens om att icke utdelning får ske i annat fall, än där det finns verkliga vinster, varför man skulle neka dessa aktieägare att också erhålla denna utdelning.

Jag kan nämna ett exempel. Jag hörde en riksdagskamrat tala om för några dagar sedan, att hans hyresvärdinna, som uppenbarligen befann sig i små omständigheter, kom och begärde att få låna 40 kronor till hjälp att betala kvartalshyran. Och han skulle få betalt, när hon fick utdelning på Skandinaviska bankens aktier. Hon hade 10 aktier och utgick ifrån, som något självklart, att hon skulle få de slantarna, som hon väntade. Hon kommer icke att få dem — olyckligtvis — och icke på några år framåt heller. Men jag kan icke förstå, varför man skulle förmena henne och hennes tiotusentals likar att få denna utdelning, om det kan ske. Och jag förstår icke på något sätt, det måste jag säga herr Magnusson i Skövde, att de nödlidande jordbrukarna skulle kunna göras någon tjänst med att man förmenade dem denna rätt. Jag kan icke tro, att jordbruket skulle hjälpas med att dessa tiotusentals aktieägare förhindrades att få ut en förefintlig utdelning. Det förefaller, — det måste jag säga — som om denna indignation över att utdelning skall förekomma närmast vore ett uttryck för den lynnesriktning, som kunde uttryckas i den gamla, kända satsen: Det gör icke så mycket, om jag lider, bara min nästa lider dubbelt. Men det är icke värdigt, i varje fall icke för oss här i riksdagen, att handla efter sådana utgångspunkter. Och jag kan icke förstå, att det skulle vara förståndigt att så göra i det här fallet.

Beträffande de enskilda banker, som herr Magnusson i Skövde berörde, skall jag icke ge mig vidare in på den saken, än att jag säger, att det är fullständigt självklart, att för penninginstitut, som sakna praktiskt taget varje eget rörelsekapital, kan det icke komma i fråga någon utdelning. Det behöver icke resoneras om det i detta sammanhang.

Ja, herr talman, jag skall icke fördröja debatten vidare. Jag skall endast be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Kilbom: Herr talman! Det kan inte hjälpas, att det alldeles osökt anmäler sig en del reflexioner vid behandlingen av denna fråga och jämförelser med behandlingen av andra frågor i detta »demokratiens fäste». I torsdags kväll anmäldes denna proposition, och meningen var då, att man skulle snabbt, mycket snabbt, pressa igenom denna historia, snabbare till och med, än vad i vanliga snabba fall lär ske.

Emellertid voro vi nog ogentila att begära saken på bordet. Och man nödgades för den skull frånga den ursprungliga avsikten. Nu ha vi emellertid tisdag, och vi stå nu i den situationen, att riksdagen inom några timmar kommer att bifalla det föreliggande förslaget. Även med utnyttjande av grundlagsenliga möjligheter, hade det icke funnits utsikt att längre än till i morgon få hela denna historia till övervägande. Det är i detta ärende icke fråga om iakttagande av riksdagsmännens motionsrätt. Jag vet icke, om all denna brådska beror i någon mån därpå, att herrarna anse det vara så betydelsefullt med dessa tvåhundra femton miljoner kronor.

Det har sagts, att stor fara ligger i ett dröjsmål. Jag konstaterar emellertid, att det icke anförts några som helst övertygande skäl för att man icke skulle kunnat företaga vanlig grundlagsenlig behandling av hithörande frågor.

Om man samtidigt emellertid ser på behandlingen av en rad andra frågor, där det verkliga gäller nöd, finnes det inget som helst intresse att påskynda dessas behandling. Vi ha till exempel från vår grupp motionerat om att staten skulle ikläda sig en *kreditgaranti*, icke något som helst penningutlägg, inga andelsbevis, icke något direkt överflyttande av 115 miljoner kronor från riksbanken till riksgäldskontoret, intill ett belopp av 100 miljoner, en metod att hjälpa industrien, som, om jag icke minns galet, prövats av 27 olika stater i världen, utan att förlust uppstått för någon av dem, men vilken garanti medfört arbete för hundratusental. Med en dylik fråga har riksdagen, trots den varje dag ökade arbetslösheten, ingen som helst brådska. Vad spelar det för roll, om arbetarna uppe på de järnbruken, där man valsar byggnadsjärn och annat järn, som en annan stat har fått leverans på i dagarna, omslutande 300,000 ton, vad spelar det för roll, säger jag, om dessa arbetare även i fortsättningen tack vare bristande order få arbete högst 7 eller 8 dagar i månaden, och om de svälta alla övriga dagar i månaden. Beträffande en sådan fråga ha herrarna som sagt icke bråttom. Då yrka icke socialdemokraterna, i kraft av sitt »arbetarintresse», att man skall skynda på. Då bidraga de tvärtom, som ledamöter i vederbörande utskott, i verkligheten till att sabotera dylika åtgärder. Ty något annat är det icke, herr talman, då vårt förslag i berört avseende trots läget i landet ännu icke föreligger på kamrarnas bord. Men då det gäller Skandinaviska banken, då ser man gärna mellan fingrarna med formerna. Då gäller det storkapitalismen och dess intressen, och då är det synnerligen bråttom.

Herr Magnusson i Skövde klagade över att en jordbrukskris har rått i 10 år och att det icke har gjorts något nämnvärt för att hjälpa jordbrukarna. Ja, det är alldeles riktigt. Men jag undrar, varför icke herr Magnusson i Skövde tidigare vänt sig med sina klagomål till de *högerregeringar*, som suttit under de gångna 10 åren. Har vid de tillfällena framlagts något som helst verkligt förslag för att hjälpa jordbrukarna.

Behandlingen av denna fråga, det formella behandlingssättet, jämfört med behandlingen av en rad andra frågor, som angå breda arbetarelager inom industri och jordbruk, den visar, att riksdagen i gärning är ett organ för storkapitalismen, och sannerligen icke något annat.

Då vi i fredags hade remissdebatt, anmäldes en väldig massa önskemål. Det talades om nödvändigheten av en ordentlig undersökning av Skandinaviska kreditaktiebolaget. Det anfördes önskemål om att man skulle undersöka och sedan

Ang. stöd åt
Skandinaviska
kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)

tydligt ange, av vad karaktär den säkerhet vore, som staten skulle erhålla. Det har vidare ställts frågan: Har det gjorts betryggande avskrivningar o. s. v. o. s. v. Jag har, herr talman, läst bankoutskottets betänkande mycket noggrant, detta bankoutskottets betänkande, som omsluter ett par tre sidor. Det är verkligen att spara, då det gäller så här stora belopp. Men jag kan icke finna, att det finnes någonting, som tillgodoser de önskemål, som framförts visst icke bara från oss utan även från andra håll — även i remissdebatten. Man har uppenbarligen inskränkt sig till en undersökning av 2 eller kanske 3 punkter. Var det möjligt att låta de nu föreslagna andelsbevisen i säkerhet få prioritet före de tidigare tecknade, var det möjligt att stoppa utdelningen, så länge statens risker existerade, och — för det tredje — var det möjligt att åstadkomma en starkare statskontroll. Allt det andra finnes intet om i utskottsbetänkandet. Jag tillåter mig för den skull fråga — naturligtvis har det ingen annan följd än att det kommer till protokollet, men jag har en livlig känsla av att det kan vara bra att ha det till protokollet för framtiden — *vilken undersökning av Skandinaviska bankens nuvarande ställning har bankoutskottet företagit?* Det bokslut, mina herrar, som föreligger, är uppgjort per ³¹/₁₂ 1931. Sedan dess har 3 månader förflutit. Företagets kreditvärdighet eller hjälpvärdighet för 3 månader sedan är kanhända icke densamma i dag. Huru ligger det till med ställningen *nu*? Är det verkligen inte värt, om man till äventyrs nu från vederbörandes sida gjort svårigheter med papperen — jag tror dock icke det — är det icke värt, säger jag, att lämna ordentliga upplysningar i denna punkt, för att få 215 miljoner kronor? Tro herrarna i bankoutskottet och riksdagen, att vilken bank det vara månde eller vilken stat det vara månde, som kommit till *privatkapitalister* och begärt ett motsvarande stort lån, kunnat få detta genomdrivet på 3 dagar? Tro ni icke, att det företaget och den staten skulle fått ikläda sig helt andra villkor, än herrarna här föreslå, att riksdagen nu skall besluta. Men då det gäller skattebetalarmedel, då blufar man till höger och vänster och pratar i korridorer om att, om man icke *ögonblickligen* beviljar den gjorda framställningen, kommer allt att gå kaputt. Här har man förhandlat om halva Europas ekonomiska läge en 2—3 år, då vederbörande stater begärt lån. Låntagarna ha fått finna sig i synnerligen långt gående kontroll. Kreditorerna, privatkapitalisterna ha icke fallit på magen. Men herrarna, som »folkets representanter», ni äro beredda att göra det.

Jag ställer än en gång frågan: På vad sätt har undersökning om kreditvärdigheten skett? Det är vanligt, innan man lämnar kredit, att undersöka kredittagarens ställning. Jag ställer även frågan: Vilka avskrivningar ha företagits? Vilka äro säkerheterna, som bjudas, och vad äro de värda? Vad är det för faktorer, som komma att påverka deras värde för framtiden? Bankoutskottets talesman skall i varje fall ha dessa frågor till protokollet. Jag är övertygad om att han icke kommer att svara på dem. Och jag förstår mycket väl, att en del av herrarna tycka att det är löjligt att ställa sådana frågor. Det är herrarnas sak. Men man tycker icke det är löjligt bland dem, som på skattsedlarna skola ikläda sig betalningsansvaret för herrarnas löje.

Vad beträffar problemet angående *företråde* före 1925 års andelsbevis, i fråga om säkerheten för de 100 miljoner, som här skulle tecknas i form av andelsbevis, tror man sig kunna avfärda denna historia därmed att efter en ingående undersökning man hade funnit att detta icke varit möjligt. Det påstås, att tvenne underordnade jurister i Svea hovrätt ha skrivit formuleringen i denna punkt. Jag är ingen jurist, och jag kan icke avgöra om denna uppfattning är riktig. Men jag konstaterar, att under remissdebatten i första kammaren tvenne av kammarens mest ansedda jurister, också internationellt sett, fällde uttalandet, att det icke skulle möta hinder, att statens penningar finge företrädesrätt ifråga om säkerhet. Bankoutskottet är tydligen skickligare i bedö-

mandet av den saken. Om det emellertid icke gått att få säkerhet för de privata teckningarna på annat sätt, vad blev det av planen att sätta in penningarna på check- eller annan räkning? Bankoutskottets talesman, som tydligen icke har större intresse för frågan än att han nu gått ut, förklarade, att om man undersökte den saken, skulle det visa sig att kanske en domstol framdeles skulle ogilla placeringen. Därtill måste det, om man anlidade denna väg, träffas ett avtal med den penningmottagande banken angående utbetalning av ränta o. s. v.

Jag måste säga, att jag häpnade över ett sådant uttalande från bankoutskottets talesman. Vet då icke den man, som uppträder för bankoutskottet i kamraren, att dylika placeringar från bank till bank, måhända från stora industri-företag och andra, som ha gott om penningar, till högre än föreskriven ränta göras praktiskt taget varje dag bankerna och företagen emellan. För det andra, vet icke utskottet att dylika placeringar göras utan *föreskrift* om uppsägning många gånger på grundval av en muntlig överenskommelse, att penningar placeras till högre än gängse ränta den ena dagen och kunna tagas ut den andra, och att placeringen göres med uttryckligt villkor, att den kan fås ut med kort uppsägning. Nej, bankoutskottets ledamöter komma och söka inbilla oss — ty det har man tydligen slagit i dem — att man icke vet, huru det skulle komma att bli i fall staten lämnade nu ifrågasatt stöd i form av insättning; saken skulle kunna bli föremål för process och dylikt. Jag skulle dock tro, att bankpraxis — för så vitt jag icke är illa underrättad, och det är jag icke — uppvisar många exempel på att det går, om man bara vill. Det är bara de obotfärdigas förhinder man här kommer med. Förresten talade herr finansministern nyss om att vi ha så många här i församlingen, som äro både revisorer och ledamöter av banksstyrelser. Jag vädjar till dem: var så goda och stig upp och bestrid riktigheten av vad jag sagt. Eller kanske herr Sköld, som väl sitter inne med kunskaperna i fråga om penningpolitik och riksbankspolitik, kan låta oss få del av det vetande han eljest sannerligen icke sticker under stol med.

Man säger vidare, då det gäller frågan om de små aktieägarna, att det förhåller sig så att 90 % av bankens aktieägare ha under 100 aktier. Ja, det var utmärkt, att vi fingo reda på den saken. Men förlåt, herr finansministern, varför fingo vi icke också reda på vad som möjligen hade varit mera upplysande, nämligen var *majoriteten av aktierna* ligger någonstans. Det hade varit vida viktigare. Ty den siffra herr finansministern lämnade säger ju ingenting. Det förhållandet, att 90 % av bankens aktieägare ha ett aktieantal av under 100, upplyser oss ju icke om någonting. Huru stor procent av *aktiekapitalet* representera dessa samma aktieägare? Det är detta vi vilja veta, herr finansminister, det är detta vi vilja veta, herrar ledamöter av bankoutskottet. Men sådant tiger man med. En del av herrarna sätta också sannolikt punkt där, därför att de finna det behagligt att sätta punkt på ett politiskt lämpligt ställe. Ånej, jag tror icke, att man kommer ifrån det hela så där lätt genom att tala om att en massa småfolk äger aktier.

Innan jag fortsätter mitt resonemang på den punkten, skall jag emellertid be att få ställa den frågan, fastän den frågan får jag naturligtvis heller icke svar på: Om herrarna vilja gå in för att slå vakt om småfolket, som har aktier i Skandinaviska kreditaktiebolaget, varför finna ni det icke lika naturligt att hjälpa det *småfolk*, som har A- och B-aktier, debentures eller obligationer i Aktiebolaget Kreuger & Toll? Äro dessa personers pengar mindre strävsamt ihopkomna än de andras, äro de människor, som lurats att teckna papper i det bolaget icke lika beroende av sin utdelning som dessa andra?

Det gjordes en passant i remissdebatten en liten jämförelse, mellan diskussionen i detta fall och diskussionen för några år sedan, då det gällde förlustrisken

Ang. stöd åt
Skandinaviska
kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)

för insättarna i Allmänna sparbanken. Då hörde jag ingen från regeringsbanken tala de fattigas sak; då hörde jag heller ingen annan av de herrar, som i dag uppträda och slå vakt om alla »de stackars människor, som äro så beroende av sina utdelningar», föra småfolkets talan. Nej, då hade pipan ett annat ljud. Då sade man: Ja, är det så att man sätter in penningar i ett dylikt företag, får man stå sin egen risk. Men varför få de icke stå sin egen risk, dessa som köpt aktier i Skandinaviska kreditaktiebolaget? Varför anse ni det mera berättigat att skattebetalarnas medel skola användas, när det gäller de ena än när det gäller de andra? Varför kom man för övrigt icke på en sådan här historia åren 1922 och 1923? Om jag icke minns galet blev den gången bl. a. Värmlandsbanken föremål för stöd genom Kreditkassan — indirekt i varje fall. Dessa aktieägare fingo icke någon utdelning på sina aktier under flera år. Varför ingrep man icke då? Eller var det icke likadant med Smålands enskilda bank? Eller Sydsvenska kreditaktiebolaget — som banken visst då kallades — var det icke så med den också? Vad är det för en förmånsställning, då det gäller att sticka handen i statens pung, som Skandinaviska kreditaktiebolagets aktieägare skola ha? Det man nu föreslår är ingenting annat, herr talman, huru herrarna än söka att vrida och vända på saken, än en utmaning mot den stora massan också av dem ni nu säga eder företräda, nämligen småkapitalisterna.

Man talar vidare om, att det är nödvändigt med utdelning till aktieägarna och denna indirekta garanti för sådan, därför att om utdelning icke sker, skulle banken få svårigheter. Redan under remissdebatten tillät jag mig anföra — herr Magnusson i Skövde har i dag förresten upprepat argumenten, och jag är mycket glad åt den saken — att de banker, som under de gångna tio åren icke kunnat lämna någon utdelning till aktieägarna, icke ramlat ihop för den skull. Det finns ju särskilt en bank, som ingen utdelning lämnar ännu, och jag skulle tro att den — visserligen delvis med statens hjälp men dock på ett långt mindre dyrbart sätt än det här är fråga om — klarar sig alldeles utmärkt, åtminstone att döma av vad som passerade för ett par tre år sedan, då en ledamot av en regering t. o. m. ramlade på näsan för att han varit litet för ivrig med att hjälpa storbankerna att få hand om den banken. Herrarna förstå säkerligen — åtminstone de som icke äro bundna i förväg — att vad man här kommit med bara är camouflage. Det är ingenting annat än svepskäl alltihop. Jag är övertygad om att det finns ingen i detta land på håll där man icke är invecklad i korridorpolitiken, som kommer att tro på talet om nödvändigheten för bankens bestånd, att aktieägarna få utdelning.

Jag skulle emellertid till utskottet understryka speciellt denna av mina frågor: Har man, då man nu behandlar denna sak, undersökt bankens ekonomiska ställning? Bankens fonder och insättningar — förlagslånet inbegripet — uppgå i runt tal till 840 miljoner kronor. Omslutningen var vid årsskiftet emellertid icke mindre än 1,300 miljoner kronor. Så vitt jag förstår, representera då i någon mån 400 miljoner ingenting annat än äventyrliga affärer. Men trots alla dessa engagemang skall nu staten gå in rundhänt med stora belopp. Jag kan, som jag redan anfört, icke finna annat än att detta innebär, att staten icke får någon garanti för de penningar staten satsar.

Jag kan icke heller underlåta, herr talman, att i detta sammanhang beröra frågan om bankspektionen. Herr finansministern har nyligen gjort väldiga ansträngningar för att tala om för oss, huru fullkomligt omöjligt det är att åstadkomma den kontroll, som härvidlag ifrågasatts. Ja, att döma av bank- och fondinspektionens hittillsvarande verksamhet är det tydligen omöjligt. Detta är icke första gången, som bankspektionen visar sin förmåga. Jag erinrar ännu en gång om händelserna 1922 och 1923. Det var precis samma företeelse då. Bankspektionen utfärdade lugnande förklaringar och försäk-

rade, att allting var alldeles utmärkt och att någon risk för förlust icke funnes för de i svårigheter varande bankerna. Kort tid efteråt kommo dessa emellertid och bettlade hos riksdagen. Samma historia upprepas alltså nu, trots de erfarenheter man har från 1922 och 1923. Men observera, huru det *nu* ligger till. Denna banksinspektion har enligt instruktionen skyldighet — vi fingo nyss herr finansministerns ord på den saken, och jag är mycket glad att detta nu kommit till protokollet — att granska och godkänna också Skandinaviska bankens bokslut, ett bokslut, som innebär, att banken har egna fonder på 840 miljoner kronor men en omslutning på 1,300 miljoner kronor, och som sålunda utvisar att 400 miljoner kronor hänga i luften. Ändå tillstyrker banksinspektionen bara för någon månad sedan bankstyrelsens förslag om 15 % utdelning. Förlåt, herr talman, jag vet icke om det är ett oparlamentariskt uttryck, men jag måste säga, att en banksinspektion, som går tillväga på ett sådant sätt gör sig medansvarig i den svindel, som härvidlag ägt rum — ingenting annat än *medansvarig*. Ty vid den tidpunkt banksinspektionen granskade bokslutet, var det väl icke så mycket bättre än det sedan blev, att det skulle motivera detta uppträdande från inspektionens sida. Detta uppträdande motiverar på nytt kravet: bort med den nuvarande bankspektören. Han har verkligen uppträtt på ett sådant sätt, att han förverkat allt förtroende. Men regeringen — jag passar på tillfället att ställa den frågan till regeringen — vad tänker den göra med denne herre? Skall han få sitta kvar?

Jag vill vidare fråga bankoutskottet: Har man skaffat sig garanti för att det skall vara slut med tantiemepolitiken i banken? Ifrån initierat håll har man i dag meddelat mig, att ända till $2\frac{1}{4}$ miljoner kronor om året utgått i tantième. Har man vidare gjort sig underrättad om huruvida lönerna för dem, som verkligen ha något att taga, komma att nedsättas efter detta? Har man undersökt möjligheten att nedskryva aktiekapitalet i Skandinaviska banken exempelvis till hälften och att ålägga aktieägarna den uppoffringen att i största möjliga utsträckning fylla ut motsvarande summa? Varför vore det så oriktigt att ställa dylika krav på aktieägarna i Skandinaviska banken? Så har man fått göra i en rad andra företag i landet, och där har man ändå fått vara glad. Har man garantier för att de inom bankledningen, som äro närmast ansvariga för den hittills förda politiken, komma att försvinna här-efter? Eller kanske vi skola få upprepad samma historia, som vi fingo se beträffande Sydbanken för ett tiotal år sedan, att den, som var huvudansvarig för den svindel, som därvidlag bedrevs, fick pension efter några år med, om jag inte minns galet, 12,000 kronor.

Jag tror, herr talman, att de frågor, som jag härvidlag ställt, äro fullkomligt motiverade, och jag vet till på köpet, att man på många håll, för att inte säga bland 90 procent av landets befolkning, hyser den uppfattning, som ligger till grund för dessa frågor.

Man säger här också, att det är en massa småfolk, som fått låna pengar i denna bank. Jag hade i dag på förmiddagen besök av en affärsman, en känd affärsman, som talade om, att han för några år sedan, 1923, varit i behov av litet kredit mot prima säkerhet. Han gick upp till Skandinaviska banken och fick låna 65,000 kronor. Han betalade utav till på hösten 1924 35,000 kronor. Kvar stod alltjämt mot samma säkerhet, som för det *större* beloppet, 30,000 kronor. Plötsligt en vacker dag får han ett brev från banken, vari meddelades, att hela krediten uppsäges till omedelbar betalning. Nåväl, han kunde inte göra det. Han gick till en av bankens direktörer, som han *då* fick tala med, och sade till honom: Om herrarna vilja slå ihjäl mitt företag, där jag ändå har 19 anställda och som ändå har en mycket stor betydelse ur flera synpunkter, kunna ni naturligtvis fortsätta denna aktion. Jag föreslår emellertid, att jag får avbetala skulden och på så sätt klara upp saken till och

Ang. stöd åt
Skandinaviska
kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)

Ang. stöd åt
Skandinaviska
kredit-
aktiebolaget
m. m.
(Forts.)

med utgången av 1926. Det tog *14 dagar* för mannen, innan han lyckades övertyga höga vederbörande om det ur alla synpunkter kloka i sitt förslag.

Det finns även andra liknande exempel. Jag vill således trösta herrarna i bankofullmäktige med att det är inte bara de, som geschwint lämna krediter på hundratal miljoner kronor samtidigt som de ha fruktansvärt huvudbry för att kunna komma ifrån att lämna kredit till en liten egnahemsbyggare på något tusental kronor eller något studielån eller dylikt. De ha hos storbankerna gott sällskap, bankofullmäktige, i en dylik politik. Ånej, denna bank är verkligen en storkapitalisternas bank. Jag tror inte, att det är någon hemlighet, om jag uttalar denna uppfattning.

Jag kan inte underlåta, herr talman, att till sist säga några ord till socialdemokraterna. Det var nog inte utan rätt, som finansministern nyss förklarade, att vad herr Wigforss presterade, var ingen skiljaktig linje i förhållande till de övriga utskottsledamöterna. Som herrarna finna, gå socialdemokraterna gladeligen med på att skattebetalarnas pengar skola användas. Det är egentligen endast i en enda liten punkt, där socialdemokraterna till nöds skilja sig från de övriga, och det är, då de begära, att staten skall få tillsätta — en direktör i banken. Nå, i all rimlighets namn, inte skulle jag ha något emot, att det beredes en plats till någon, som väl sannolikt behöver den, men, mina herrar, tycka ni inte, att det är tämligen löjligt att komma med en reservation på en dylik punkt. Tycka ni inte, att det är tämligen löjligt att komma och vilja inbilla folk, att er »jourhavande direktör» skulle skapa större garanti än vad hela bank- och fondinspektionen hittills skapat? Bank- och fondinspektionen har ju möjligheter enligt sin instruktion att godkänna boksluten eller vägra gå med på dem, om inte allting är all right. Vad herrarna föreslå är ju ingenting annat än ett försök att betäcka återtåget under så mycket puder som möjligt. Ty socialdemokraternas uppträdande är det *rena återtåget* från den ståndpunkt, de företrädde under remissdebatten till den ståndpunkt de intaga i dag. Utav kravet på att utdelningen skulle stoppas, vad finns det kvar av det, herr Hansson i Stockholm? Herr Hansson talade djupa och allvarliga ord om hur omoraliskt det var att samtidigt som staten lämnar stöd åt denna bank, skulle den dela ut ränta åt aktieägarna. Samtidigt var han mycket förbittrad på mig och hänvisade till att enligt regeringsförslaget utdelningen dock skulle maximeras. Varför vidhåller socialdemokraterna då åtminstone inte det kravet, herr Hansson? Ty som herrarna kunna finna av den socialdemokratiska reservationen ha de *fullkomligt frångått kravet både på att man skulle maximera utdelningen och att man skulle förbjuda sådan*. Socialdemokraterna ha tvärtom gått in för ränteutdelning till aktieägarna. Herr Wigforss säger de mycket talande orden: Man kan inte giva några andra direktiv mot utdelning än de allmänna uttalanden, som gjorts i reservationen. Tänk, så beklagligt! Det är ju fruktansvärt svårt att herrarna, som äro så uppfyllda av vilja att verkligen se till, att de, som här äro ansvariga, skola få bära följderna härutav, inte ha någon möjlighet att föra denna vilja igenom.

I fråga om den andra punkten, där socialdemokraterna tidigare gjorde så stort nummer, så stå de t. o. m. till höger om herr Ryberg och herr Sten Stendahl i första kammaren. Det är nämligen att märka, att nämnda personer kräva, att det belopp, som staten härvidlag skulle giva, de 100 miljonerna, åtminstone skulle ha i säkerhet *företrädesrätt* före det förut lämnade stödet, Socialdemokraterna ha fullständigt frångått också denna ståndpunkt. Det är sålunda, så vitt jag förstår, fullkomligt uppenbart, att det är riktigt, då finansministern förklarade: Herrarna äro i sak fullkomligt ense med de borgerliga i utskottet. Man försöker nu endast använda formuleringar, som skulle utesluta, att folk får se den saken.

Då herr Wigforss förut talade om, att det behövs en mycket effektiv bankinspektion, vill jag erinra herr Wigforss om att det varit tillfälle för honom tidigare att erinra sig den saken. Ty om jag inte minns galet, har herr Wigforss varit finansminister sedan senaste kris, en finansminister, som gärna inhöstat alla blomster från andra finansministrar, Wohlin och Beskow och vad de nu heta, för en utmärkt uppställning av budgeten. Varför, herr Wigforss, togo de socialdemokratiska regeringarna icke något initiativ till denna mycket effektivare bankinspektion, som ni först nu kommit till insikt om är nödvändig? Förbigingo er händelserna och den stora kraschen 1922—1923? Också då sutto ju socialdemokraterna i regeringen! Ni voro då således i tillfälle att mycket noggrant titta bakom kulisserna. Det hade varit lämpligt, herr Wigforss, om man verkligen menat något allvar, att med stöd av de erfarenheter, ni gjorde den gången, senare, då ni hade regeringen, framföra krav på en effektivare bankinspektion.

Finansministern förklarar: Vare det mig fjärran att uttala någon mening om riksbanksledningens kreditgivning. Jag förstår inte, varför finansministern är så blygsam i detta avseende. Han påpekar med all rätt, att det är ju vi, som välja riksbanksledningen, men då borde han väl i all logiks namn haft så mycket större hänsyn för oss, som välja riksbanksledningen. Men ha ni hört att han har det? Jag erinrar mig, att finansministrarna, också herr Hamrin, undan för undan framhållit för riksdagen, i *vissa frågor vill säga*, hur nödvändigt det är att riksdagen bedriver försiktigare anslagspolitik än den, som vi enligt deras förmenande ha bedrivit. Då det gällde socialhuvudtiteln, då det gällde några vägbyggen uppe i Norrbottens ödemarker o. s. v., då höll herr Hamrin, om jag inte minns galet, ett långt tal och varnade för riksdagens rundhänthet. Men då riksbanksledningen till ett privatkapitalistiskt institut lämnat en kredit, som nu skall läggas över på skattebetalarnas axlar, är finansministern så blygsam att han säger: Vare det mig fjärran att uttala någon mening om riksbanksledningens kreditgivning. Det är bra med blygsamhet, men det är ännu bättre, om den tillämpades och framfördes på de riktiga punkterna.

Jag vill, herr talman, till sist anföra, att den nuvarande situationen bottnar i den kapitalistiska samhällsordningen. Vi kunna därför inte underlåta att understryka nödvändigheten av att skärpa kampen mot det privatkapitalistiska systemet, skärpa kampen mot kapitalismens anarki om industri, finanspolitik och näringsliv i allmänhet. Ty där ligger orsaken till det nuvarande läget. De arbetande massorna måste bereda sig att övertaga makten för att få möjlighet att skapa den socialistiska planhushållning, vilken ensam kan hindra ett återupprepande av dylika historier.

Finansministern uttalade — jag noterade det ordagrant: »Jag fruktar, att vi ha att *genomgå ännu mycket mera svårigheter än dem*, vi hittills stått inför.»

Såvitt jag förstår måste detta innebära, att till och med den, som främst är ansvarig för landets finanser, anser, att *krisen ännu inte nått botten*, att *ännu icke allt har spruckit sönder*, som måste spricka sönder, att *det kommer ännu flera stora krascher*. Då ett dylikt uttalande göres från finansministerns sida, då kan jag inte finna annat, än att man, om man har något ansvar för sitt uppträdande i riksdagen, måste säga: *Vi kunna inte vara med om att bifalla här föreliggande förslag*. Vi tillåta oss också, herr talman, att yrka avslag på utskottets framställning.

Som tiden nu var långt framskriden och flera talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren på hemställan av herr talmannen att uppskjuta den vidare handläggningen av förevarande utlåtande till kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

Ang. stöd åt
Skandinaviska
kredit-
aktiebolaget
m. m.

(Forts.)

§ 4.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Wittberg*, nr 514, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 187, med förslag till ecklesiastik boställningsordning m. m.;

herr *Jönsson* i Fridhill, nr 515, likaledes i anledning av propositionen nr 187;

herr *Lindman*, nr 516, i anledning av samma proposition;

herr *Olsson* i Kullenbergstorp *m. fl.*, nr 517, om avslag å Kungl. Maj:ts proposition, nr 194, med förslag till ändrad lydelse av vissa paragrafer i riksdagsordningen m. m.; samt

herr *Hansson* i Stockholm *m. fl.*, nr 518, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 178, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1925 om polisväsendet i riket.

Dessa propositioner bordlades.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes bevillningsutskottets betänkande, nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 och 3 §§ förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.45 e. m.

In fidem
Per Cronvall.